

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PaedDr. Peter Majer

Skúsenosti výchovného poradcu s realizáciou školskej integrácie žiakov s VPU v strednej škole

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Banská Bystrica
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: PaedDr. Peter Majer

Kontakt na autora: Obchodná akadémia, Veľká okružná 32, 011 57 Žilina,
petermajer.oavoza@gmail.com

Názov OPS/OSO: Skúsenosti výchovného poradcu s realizáciou školskej integrácie žiakov s VPU v strednej škole

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2014
IX. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Ing. Beáta Ľubová, Spojená škola, Hattalova 471, 027 43 Nižná

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Výchovný poradca, školská integrácia, špecifické (vývinové) poruchy učenia, dyslexia, dysgrafia, dysortografia, dyskalkúlia, intervenčná stratégia, výchova a vzdelávania žiakov so ŠVVP, kariérové poradenstvo, ukončenie štúdia na strednej škole.

Anotácia

Výchovný poradca patrí medzi základné zložky systému výchovného poradenstva a prevencie. Vykonáva poradenskú činnosť (kariérové poradenstvo, poradenstvo pre žiakov s problémami v učení a správaní, starostlivosť o žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, spolupráca s rodičmi, pedagogickými zamestnancami a odbornými zamestnancami pri riešení výchovných a vzdelávacích problémov žiakov) a metodicko-informačnú činnosť (informovanie pedagogických zamestnancov a zákonných zástupcov žiakov o metodických postupoch, pedagogickej diagnostike a intervencii v školskom prostredí, evidencia a zhromažďovanie odborných správ zo psychologických a špeciálnopedagogických vyšetrení a pod.).

V práci výchovného poradcu, ktorú vykonávam na Obchodnej akadémii v Žiline, sa podieľam na riešení osobnostných, výchovných, vzdelávacích, profesionálnych a sociálnych problémov žiakov, vediem dokumentáciu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, realizujem výchovno-preventívne programy a intervenčné stratégie v oblasti humanizácie výchovno-vzdelávacieho procesu a sprostredkujem žiakom a ich zákonným zástupcom pedagogické, psychologické, špeciálnopedagogické, sociálne, psychoterapeutické a reedukačné služby. Jednou zo základných úloh mojej práce je vytvoriť priaznivé podmienky pre úspešnú integráciu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami do výchovno-vzdelávacieho procesu. Mám skúsenosť, že nedostatočná sociálna adaptácia žiakov s vývinovými poruchami učenia na podmienky strednej školy sa prejaví poklesom ich úspešnosti, výchovnými a vzdelávacími problémami, zmenou motivácie, postojov a narušením sociálnych vzťahov v triednych kolektívoch.

Počas pôsobenia na Obchodnej akadémii v Žiline sa mi osvedčila intervenčná stratégia v oblasti realizácie školskej integrácie pre žiakov s vývinovými poruchami učenia v strednej škole s názvom „Musíme si pomáhať“, ktorú realizujem od školského roku 2010/2011. Moja úloha pri realizácii školskej integrácie je nezastupiteľná, v súčinnosti s vedením školy, triednymi učiteľmi a ostatnými pedagogickými zamestnancami zabezpečujem optimálne podmienky pre úspešnú integráciu žiakov a podieľam sa na eliminácii nežiaducich prejavov v prežívaní a správaní žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Odborná pomoc výchovného poradcu pri realizácii školskej integrácie smeruje ku optimalizácii podmienok vývoja osobnosti žiakov s vývinovými poruchami učenia a posilňovaniu faktorov, ktoré upevňujú sociálne vzťahy v triednych kolektívoch a zlepšujú kvalitu života žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami na Obchodnej akadémii v Žiline. Intervenčná stratégia je rozpracovaná do obsahu Plánu práce výchovného poradcu na príslušný školský rok a pravidelne vyhodnocovaná.

OBSAH

ÚVOD	5
1 ŠKOLSKÁ INTEGRÁCIA	7
1.1 Kompetencie výchovného poradcu v oblasti školskej integrácie.....	9
2 VÝVINOVÉ PORUCHY UČENIA	11
2.1 Dyslexia	14
2.2 Dysgrafia	15
2.3 Dysortografia	16
2.4 Dyskalkúlia	16
3 INTERVENČNÝ PROGRAM „MUSÍME SI POMÁHAŤ“	18
3.1 Všeobecná orientácia	19
3.2 Individuálne poradenstvo	24
3.3 Kariérové poradenstvo	30
ZÁVER	32
Zoznam bibliografických zdrojov	33

ÚVOD

Špecifické (vývinové) poruchy učenia predstavujú parciálne problémy žiakov v učení, ktoré sa prejavujú podpriemernými výkonmi najčastejšie v čítaní, písaní, pravopise, matematických operáciách alebo vo výslovnosti, pričom sa primárne neodvodzujú od senzomotorického postihnutia, zníženej úrovne mentálnych schopností, emocionálneho narušenia, sociokultúrnych podmienok, či nevhodných alebo nedostatočných vzdelávacích postupov v škole. Ide o špecifické narušenia schopnosti učiť sa. Predpokladá sa, že sú spôsobené dysfunkciou centrálnej nervovej sústavy a môžu sa prejavovať po celý život. Medzi vývinové poruchy učenia patria – dyslexia (narušená schopnosť čítania), dysgrafia (narušená schopnosť písania), dysortografia (narušená schopnosť ovládania pravopisu), dyskalkúlia (narušená schopnosť matematických operácií), dyspraxia (narušená schopnosť vykonávania zložitých manuálnych úkonov), dyspinxia (narušená výtvarná schopnosť), dysmúzia (narušená hudobná schopnosť) a dysfázia (špecificky narušený vývin reči).

Osvedčená pedagogická skúsenosť vychádza z mojich skúseností v oblasti výchovného poradenstva, výchovy a vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, humanizácie výchovno-vzdelávacieho procesu a realizácie výchovno-preventívnych programov a intervenčných stratégií pre deti a mládež. Cieľom osvedčenej pedagogickej skúsenosti je prezentovať pedagogickým zamestnancom stredných škôl úlohu výchovného poradcu v procese výchovy a vzdelávania žiakov s vývinovými poruchami učenia na Obchodnej akadémii v Žiline. Problematikou školskej integrácie žiakov s vývinovými poruchami učenia v stredných školách som sa zaoberal i počas pôsobenia na Odbore školstva a športu Žilinského samosprávneho kraja, praktické výstupy a overenie intervenčných postupov a stratégií v pedagogickej praxi prišlo s prácou výchovného poradcu. Potvrdilo sa, že žiaci s vývinovými poruchami učenia prechádzajú fázou všeobecnej orientácie (žiaci hľadajú sociálne miesto v triednom kolektíve, prijímajú sociálnu rolu žiaka s vývinovými poruchami učenia, prehlbujú interakciu so sociálnym prostredím a presadzujú svoje postoje) a fázou sociálnej adaptácie (žiaci dosahujú optimálne výchovno-vzdelávacie výsledky a sú pripravení úspešne ukončiť štúdium na strednej škole). Kľúčovú úlohu pri realizácii školskej integrácie žiakov s vývinovými poruchami učenia zohráva výchovný poradca školy.

Intervenčná stratégia obsahuje osvedčené postupy pri práci so žiakmi s vývinovými poruchami učenia, ktoré možno rozdeliť do troch fáz – 1. fáza: všeobecná orientácia (informácie o školskej integrácii, organizácii výchovno-vzdelávacieho procesu a systéme efektívneho učenia, tvorba a vedenie dokumentácie žiakov s vývinovými poruchami učenia), 2. fáza: individuálne poradenstvo (monitorovanie žiakov s vývinovými poruchami učenia, výchovno-vzdelávací proces žiakov s vývinovými poruchami učenia, spolupráca s odbornými zamestnancami školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie, pedagogickými zamestnancami a zákonnými zástupcami), 3. fáza: kariérové poradenstvo (ukončenie štúdia žiakov s vývinovými poruchami učenia v strednej škole, profesijná orientácia).

Medzi prejavy úspešnej integrácie žiakov s vývinovými poruchami učenia v strednej škole patria: a) optimálne priebežné výchovno-vzdelávacie výsledky žiakov s vývinovými poruchami učenia, b) eliminácia nežiaducich prejavov správania žiakov

s vývinovými poruchami učenia, c) funkčná spolupráca výchovného poradcu so zainteresovanými odborníkmi, pedagogickými zamestnancami a rodičmi žiakov s vývinovými poruchami učenia, d) primeraná sociálna adaptácia žiakov s vývinovými poruchami učenia v triednom kolektíve a skupine rovesníkov, e) vedenie dokumentácie žiakov s vývinovými poruchami učenia v súlade s platnou legislatívou, f) úspešné uplatnenie žiakov s vývinovými poruchami učenia na trhu práce.

Mám skúsenosť, že emocionálne vyrovnaní a optimálne adaptovaní žiaci s vývinovými poruchami učenia sú predurčení k úspešnému štúdiu na strednej škole. Osvedčenú pedagogickú skúsenosť v oblasti realizácie školskej integrácie žiakov s vývinovými poruchami učenia (dyslexia, dysgrafia, dysortografia a dyskalkúlia) môžem prezentovať ako vzorovú pre ostatných výchovných poradcov stredných škôl. Osvedčená pedagogická skúsenosť bude prínosom aj pre riadiacich zamestnancov stredných škôl, ktorí vytvárajú podmienky pre prácu výchovných poradcov.

1 ŠKOLSKÁ INTEGRÁCIA

Školská integrácia (školské začlenenie) je výchova a vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ďalej len „ŠVVP“) v triedach škôl a školských zariadení určených pre žiakov bez ŠVVP (§ 2 písm. s) zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov). Vzdelávanie žiakov so ŠVVP prebieha v súlade so štátnym vzdelávacím programom, zákonom o výchove a vzdelávaní (ďalej len „školský zákon“) a vzdelávacích programov pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením, ktoré vymedzujú špecifiká vzdelávania a požiadavky na komplexnú odbornú starostlivosť žiakov so ŠVVP.

Žiak so ŠVVP je žiak, ktorý má zariadením výchovného poradenstva a prevencie diagnostikované špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, okrem detí umiestnených do špeciálnych výchovných zariadení (diagnostické centrum, reedukačné centrum, liečebno-výchovné sanatórium) na základe rozhodnutia súdu (§ 2 písm. j) školského zákona).

Špeciálna výchovno-vzdelávacia potreba je požiadavka na úpravu podmienok, obsahu, foriem, metód a prístupov vo výchove a vzdelávaní pre žiaka, ktoré vyplývajú z jeho zdravotného znevýhodnenia alebo jeho vývinu v sociálne znevýhodnenom prostredí, uplatnenie ktorých je nevyhnutné na rozvoj schopností alebo osobnosti žiaka a dosiahnutie primeraného stupňa vzdelania a primeraného začlenenia do spoločnosti (§ 2 písm. i) školského zákona).

Školský zákon označuje pojmom „žiaci so ŠVVP“ žiakov s mentálnym, zmyslovým alebo telesným postihnutím, zdravotne oslabených alebo chorých, s narušenou komunikačnou schopnosťou, so špecifickými poruchami učenia alebo správania sa, s autistickým syndrómom, s poruchami psychického alebo sociálneho vývinu a žiakov pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia (rómske etnikum, imigranti). Špecifickou skupinou žiakov so ŠVVP sú žiaci mimoriadne nadaní.

žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami	žiaci so zdravotným znevýhodnením	žiaci so zdravotným postihnutím	žiak so zrakovým postihnutím
			žiak so sluchovým postihnutím
			žiak s telesným postihnutím
			žiak s narušenou komunikačnou schopnosťou
			žiak s autizmom alebo pervazívnymi vývinovými poruchami
			žiak s viacnásobným postihnutím
	žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami	žiaci so zdravotným znevýhodnením	žiaci s vývinovými poruchami učenia
			žiaci s vývinovými poruchami aktivity a pozornosti
			žiaci s poruchou správania
			žiaci chorí alebo zdravotne oslabení
	žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia		
	žiaci s nadaním		

Schéma: Žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

Základným predpokladom vzdelávania žiakov so ŠVVP v strednej škole je dôkladné poznanie ich špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb na základe komplexnej diagnostiky a zodpovedajúce vytvorenie vzdelávacích podmienok. Na základe uvedeného možno definovať tri hlavné činitele, od ktorých závisí vytvorenie špeciálnych podmienok: a) určenie pracovníka, zodpovedného za riadenie a koordináciu pedagogicko-psychologického a špeciálnopedagogického servisu pre žiakov so ŠVVP v strednej škole, b) spolupráca zodpovedného pracovníka s odbornými zamestnancami školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie (zdroj odborných informácií, odborné konzultácie, získavanie odborných materiálov, učebných a kompenzačných pomôcok), c) tímová spolupráca všetkých pedagogických a odborných zamestnancov, ktorí sa zúčastňujú na výchove a vzdelávaní žiakov so ŠVVP, vrátane rodičov (Levčíková et al., 2002, s. 7).

Žiak má právo na:

- a) individuálny prístup rešpektujúci jeho schopnosti a možnosti, nadanie a zdravotný stav v rozsahu ustanovenom v školskom zákone,
- b) poskytovanie poradenstva a služieb spojených s výchovou a vzdelávaním,
- c) organizáciu výchovy a vzdelávania primeranú jeho veku, schopnostiam, záujmom, zdravotnému stavu a v súlade so zásadami psychohygieny,
- d) žiak so ŠVVP má právo používať pri výchove a vzdelávaní špeciálne učebnice a špeciálne didaktické a kompenzačné pomôcky (§ 144 ods. 3 školského zákona),
- e) žiak so ŠVVP má právo na výchovu a vzdelávanie s využitím špecifických foriem a metód, ktoré zodpovedajú jeho potrebám, a na vytvorenie nevyhnutných podmienok, ktoré túto výchovu a vzdelávanie umožňujú (§ 144 ods. 2 školského zákona) (Záborská, 2013, s. 7).

Cieľom školskej integrácie je podporiť socializáciu žiakov so ŠVVP a rozvinúť ich prípravu pre život. Súčasne sa podporuje prístup majoritnej spoločnosti k akceptácii ľudí so ŠVVP.

Integrácia sa vyznačuje tým, že: a) nie je závislá od odstrániteľnosti postihnutia, b) je závislá od odstrániteľnosti defektivity, c) má dynamický charakter, tzn. nie je sústavne na vrchole a permanentne hrozí jej ústup, d) dosiahne sa iba za podmienok špeciálnych výchovno-vzdelávacích opatrení, e) predpokladá vysoký stupeň schopností sebarehabilitácie, seba výchovy a sebarealizácie, f) je závislá od úpravy materiálo-technických podmienok existencie jedinca, g) jej úroveň možno odstupňovať (Kratochvílová et al., 2007, s. 144).

Podmienky úspešnej integrácie žiakov so ŠVVP do škôl bežného typu môžeme zhrnúť nasledovne: a) integráciu si musia želať rodičia žiaka so ŠVVP, b) žiakovi so ŠVVP musí byť poskytnutá špeciálna starostlivosť pri učení, c) starostlivosť o žiakov so ŠVVP nesmie byť na ujmu účinnej starostlivosti o ostatných žiakov v škole, d) integrácia musí byť v súlade s účinným využívaním prostriedkov, ktoré má škola k dispozícii, e) žiaci so ŠVVP sa musia zúčastňovať spolu s ostatnými žiakmi na všetkých činnostiach organizovaných školou, f) pozitívne postoje riaditeľa školy, pedagogických zamestnancov a rodičov žiakov so ŠVVP (Kratochvílová et al., 2007, s. 149).

Integrácia žiakov do bežných tried sa stala trvalým prvkom školskej politiky od 60-tych rokov 20. storočia. Táto prax má veľa výhod – príležitosť ku kooperatívnemu učeniu,

zmenšenie izolácie žiakov so špeciálnymi potrebami, posilňovanie demokratických hodnôt, odstraňovanie predsudkov a nesprávnych názorov u žiakov i dospelých ľudí. Nevýhodou integrácie sú zvýšené náklady na vzdelávanie intaktných žiakov v bežnom prostredí, zvýšené nároky na prácu učiteľov a nárast administratívnej práce (Kalhous – Obst, 2002, s. 85).

1.1 Kompetencie výchovného poradcu v oblasti školskej integrácie

Pod pojmom „výchovné poradenstvo“ rozumieme organizovanú sústavu špeciálnych odborných poradenských služieb (v oblasti výchovy a vzdelávania detí a mládeže), ktoré sú uskutočňované zamestnancami inštitúcií výchovného poradenstva a prevencie (funkcia výchovného poradcu v škole, odborní zamestnanci centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a pod.). Spoločenskou funkciou výchovného poradenstva je poskytovať odborné poradenské služby deťom a mládeži, rodičom, zákonným zástupcom, vedeniu škôl, pedagogickým zamestnancom škôl a pracovníkom zariadení a inštitúcií, ktoré zaisťujú starostlivosť o deti a mládež (Majer, 2006, s. 5).

Výchovné poradenstvo sa poskytuje deťom, zákonným zástupcom a zamestnancom škôl v školách prostredníctvom činnosti výchovných poradcov. Úlohou výchovného poradenstva je vykonávanie poradenstva pri riešení osobnostných, vzdelávacích, profesionálnych a sociálnych potrieb detí a kariérového poradenstva (§ 134 ods. 1 a ods. 2 školského zákona).

Výchovný poradca v prípade potreby sprostredkuje deťom a ich zákonným zástupcom pedagogické, psychologické, sociálne, psychoterapeutické, reedukačné a iné služby, ktoré koordinuje v spolupráci s triednymi učiteľmi. Úzko spolupracuje so školským psychológom, školským špeciálnym pedagógom a odbornými zamestnancami poradenských zariadení. Odborno-metodickú pomoc v oblasti výchovného poradenstva poskytuje poradenské zariadenie spravidla podľa územnej pôsobnosti (§ 134 ods. 3 a ods. 4 školského zákona).

Výchovný poradca zabezpečuje a podieľa sa na poskytovaní výchovného poradenstva v oblasti výchovy a vzdelávania podľa osobitného predpisu formou informačných, koordinačných, konzultačných, metodických a iných súvisiacich činností. Zároveň sprostredkúva odbornú terapeuticko-výchovnú činnosť podľa potrieb dieťaťa a žiaka. Činnosti výchovného poradcu môže vykonávať aj odborný zamestnanec (§ 33 ods. 5 zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

Činnosti výchovného poradcu možno deliť podľa viacerých kritérií: a) kritérium poskytovania služieb – informačná, preventívna, identifikačno-diagnostická a orientačná činnosť, b) kritérium spôsobu realizácie – individuálne, skupinové a hromadné akcie, c) kritérium cieľovej skupiny – služby, rady, návrhy, konzultácie pre žiakov, pedagogických zamestnancov a rodičov, d) kritérium oblasti aktivít a služieb – problémy a ťažkosti žiakov v učení a správaní, rozhodovanie pri voľbe povolania, narušenie sociálnych vzťahov v triede, psychohygienické otázky v školskom prostredí.

Rozsah práce výchovného poradcu zahŕňa široké spektrum rôznorodých činností, ktoré presahujú prácu pedagogického zamestnanca, dokonca i triedneho učiteľa. Pre väčšinu

aktivít je nevyhnutné, aby výchovný poradca zastupoval rolu koordinátora a zabezpečoval prácu svojich kolegov. Medzi tradičné činnosti výchovného poradcu patria: a) riešenie osobných, výchovných a vzdelávacích problémov žiakov, b) integrácia žiakov so ŠVVP a žiakov mimoriadne nadaných, c) skupinové aktivity pre žiakov školy, d) kariérové poradenstvo a profesijná orientácia žiakov (Mertin et al., 2013, s. 118).

E. Vincejová a O. Jorčíková (2006, s. 20) vymedzujú základné úlohy výchovného poradcu: a) úlohy informačné – propagácia cieľov sústavy výchovného poradenstva u žiakov, pedagogických zamestnancov a rodičov, špeciálne otázky v oblasti študijných, profesijných a poradenských informácií, b) úlohy odbornometodické – poskytovanie odborných rád a metodickéj pomoci triednym učiteľom a ostatným pedagogickým zamestnancom školy, c) úlohy diagnostické – presadzovanie a realizácia metód pedagogickej diagnostiky, metód usmerňovania profesijného vývinu, metód prístupu a práce s problémovými žiakmi a pod., d) úlohy poradenské – poradenská pomoc a rady poskytované žiakom, rodičom a pedagogickým zamestnancom školy pri riešení individuálnych problémov žiakov a pri realizácii špecifických odporúčaní z poradenských zariadení.

K. Horváthová (2002) vymedzuje uvedené hlavné činnosti výchovného poradcu: a) poradenská činnosť – poradenstvo v otázkach výchovy a vzdelávania, profesijnej orientácie a v oblasti prevencie delikventného a problémového vývinu detí a mládeže, b) konzultačná činnosť – poskytovanie konzultácií žiakom a ich zákonným zástupcom pri riešení výchovných a vzdelávacích problémov a poskytovanie informácií o formách štúdia na stredných a vysokých školách a možnostiach voľby povolania, c) koordinačná činnosť – sprostredkovanie prepojenia školy s poradenskými zariadeniami a inými odbornými zariadeniami zaoberajúcimi sa starostlivosťou o deti a mládež a poskytovanie metodickéj pomoci pedagogickým zamestnancom (Majer, 2006, s. 11).

Medzi základné činnosti výchovného poradcu na strednej škole patrí evidencia žiakov so ŠVVP a prípadná tvorba individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu (ďalej len „IVVP“) (Mertin et al., 2013, s. 216).

Povinnosťou výchovného poradcu ako pedagogického zamestnanca je:

- a) zachovávať mlčanlivosť a chrániť pred zneužitím osobné údaje, informácie o zdravotnom stave žiakov a výsledky psychologických vyšetrení, s ktorými prišiel do styku;
- b) rešpektovať individuálne výchovno-vzdelávacie potreby žiakov s ohľadom na ich osobné schopnosti a možnosti, sociálne a kultúrne zázemie (§ 5 ods. 2 písm. b) a c) zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

2 VÝVINOVÉ PORUCHY UČENIA

Poruchy učenia delíme na bežné (nešpecifické) poruchy učenia a špecifické poruchy učenia. Nešpecifické poruchy učenia sú spôsobené zníženými alebo nerovnomerne rozloženými kognitívnymi predpokladmi (obvykle ich spájame so syndrómom ADD/ADHD), nedostatkami alebo rozdielmi v podnetoch v rodinnom prostredí (napr. kultúrna diskontinuita), zásadnými problémami rodiny (napr. rozvod rodičov, úmrtie blízkej osoby, chudoba) a osobnými charakteristikami žiaka (napr. výrazne znížené osobné pracovné tempo). Špecifické vývinové poruchy učenia sú spôsobené geneticky, drobnými poškodeniami mozgu a odlišným fungovaním centrálnej nervovej sústavy (Mertin et al., 2013, s. 161).

Špecifické (vývinové) poruchy učenia (ďalej len „VPU“) sú pokladané za celoživotnú podmienku. U žiakov s nešpecifickými poruchami učenia sa nepredpokladajú zmeny v oblasti organizácie ani obsahu vzdelávania. U žiakov so špecifickými poruchami učenia hľadáme úpravy (modifikácie), aby žiak mohol pracovať rovnakým spôsobom ako žiak bez špecifických porúch učenia. Nejde o úľavy, ale o úpravu podmienok i obsahu a prezentácie učiva rešpektujúcu poruchu. Z hľadiska dopadu na žiaka a výchovno-vzdelávací proces nie je dôvod robiť rozdiely medzi obidvoma skupinami (Mertin et al., 2013, s. 161).

Medzinárodná klasifikácia chorôb (10. revízia) v kapitole poruchy psychického vývinu (F 80 – F 89) uvádza špecifické poruchy školských zručností (F 81): a) F 81.0 špecifická porucha čítania (dyslexia), b) F 81.1 špecifická porucha hláskovania (dysortografia), c) F 81.2 špecifická porucha aritmetických schopností (dyskalkúlia), d) F 81.3 zmiešaná porucha školských zručností (kombinácia dyskalkúlie s dyslexiou alebo dysortografiou), e) F 81.8 iné vývinové poruchy školských zručností (dysgrafia), f) F 81.9 nešpecifikovaná vývinová porucha školských zručností (Kariková, 2011, s. 49 – s. 50).

Špecifické poruchy vývinu školských zručností (VPU) sa prejavujú zníženou schopnosťou počúvať a diferencovať hlásky, hovoriť, čítať, písať, ovládať pravopis alebo počítat'. Žiak s VPU sa nedokáže naučiť čítať, písať, počítat' za použitia bežných metód vyučovania, v tom istom časovom tempe ako ostatné deti, vyžaduje preto špeciálne metódy výučby. Z uvedeného dôvodu sú títo žiaci zaradení medzi žiakov so ŠVVP, čomu zodpovedá aj ich hodnotenie a je potrebná spolupráca s odborníkmi (Kariková, 2011, s. 61).

Pri správnom prístupe rodičov a pedagogických zamestnancov a špeciálnej starostlivosti odborných zamestnancov zariadení výchovného poradenstva a prevencie sa väčšina žiakov naučí čítať, písať a počítat', hoci mávajú zhoršený výkon. Z dôvodu prežívania neúspechu, alebo výsmechu za svoj výkon zo strany spolužiakov, môžu mať záporný vzťah ku vzdelávaniu. V dôsledku sekundárnej poruchy sa môžu vyskytnúť sekundárne ťažkosti – neurotický vývin, poruchy osobnosti a poruchy správania.

Pojem špecifických (vývinových) porúch učenia nezahŕňa detí, ktorých vzdelávacie ťažkosti sú dôsledkom porúch zraku, sluchu, motoriky, vývinu, citových porúch alebo málo podnetného prostredia.

Príčiny VPU nachádzame v dysfunkcii centrálnej nervovej sústavy. Možno predpokladať, že príčina poruchy je daná v genetickom kóde, ktorý riadi vývin a vrstvenie mozgových buniek, alebo v drobných difúzných poškodeniach centrálnej nervovej sústavy, ku ktorým došlo v najranejších vývinových štádiách, a ktoré pravdepodobne postihujú obe mozgové hemisféry. V mnohých prípadoch môže ísť o spojenie oboch faktorov, t.j. genetického i mozgového poškodenia (Kariková, 2011, s. 61).

Vyspelé vzdelávacie systémy zaraďujú špecifické poruchy učenia medzi zdravotné postihnutie. Za posledných 30 – 40 rokov narástol počet žiakov so špecifickými poruchami učenia a ich počet sa nedarí znižovať. Špecifické poruchy učenia tvoria výraznú väčšinu v kategórii zdravotného postihnutia. Súčasný školský systém a poradenstvo kladú veľký dôraz na to, aby sa žiakom so špecifickými poruchami učenia pomáhalo. Jednou z ciest je preventívne pôsobenie, teda nenechať dôjsť problém do štádia, kedy sa diagnóza vývinová porucha učenia javí ako adekvátne závažnosť poruchy. Podstatná zmena prístupu musí nastať vo vzťahu ku rodičovskej verejnosti. Vzhľadom k tomu, že dieťa sa začína učiť čítať, písať a počítať už v predškolskom veku, sú rodičia významnou mierou zodpovední, či sa dieťa naučí základné trivium vedomostí. Vzhľadom k tomu, že pre ďalšie vzdelávanie predstavujú niektoré kompetencie nevyhnutnú podmienku (napr. čitateľská gramotnosť, počítačová gramotnosť a pod.), je potrebné, aby škola rozvíjala tieto zručnosti do obdobia, kedy ich žiak zvládne na takej úrovni, ktorá mu umožní ďalšie vzdelávanie (Mertin et al., 2013, s. 163 – s. 164).

Výchova a vzdelávanie žiakov s VPU v stredných školách sa uskutočňuje v školskej integrácii, t. j. v triede alebo výchovnej skupine spolu s ostatnými žiakmi školy podľa § 94 ods. 1 písm. b) bod 2 a § 2 písm. s) školského zákona.

Žiaci s VPU v strednej škole plnia rovnaké ciele vzdelávania ako ostatní žiaci na príslušnom stupni vzdelávania. Cieľom vzdelávania žiakov s VPU v strednej škole je pripraviť ich na vstup do pracovného procesu alebo na vzdelávanie na akejkoľvek vyššej odbornej škole alebo vysokej škole s prihliadnutím na schopnosti a možnosť vykonávať zvolenú profesiu.

Pri plnení všeobecných cieľov vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach sa zohľadňujú individuálne osobitosti žiakov s VPU v takom rozsahu, aby konečné výsledky vzdelávania žiaka s VPU zodpovedali profilu absolventa príslušného stupňa vzdelávania s prihliadnutím na VPU. V strednej škole je žiak s VPU vzdelávaný podľa individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu (ďalej len „IVVP“) vypracovaného na základe záverov a odporúčaní z odborných vyšetrení vykonaných v školskom zariadení výchovného poradenstva a prevencie (§ 94 ods. 1 písm. b) bod 2 školského zákona).

Odborné psychologické a špeciálnopedagogické vyšetrenia, povinné písomné vyjadrenie k školskej integrácii, systematickú odbornú starostlivosť o žiaka s VPU, metodickú pomoc učiteľom strednej školy, spoluprácu so zákonnými zástupcami žiaka a s pedagogickými zamestnancami školy pri tvorbe IVVP uskutočňuje centrum špeciálnopedagogického poradenstva (ďalej len „CŠPP“) alebo centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (ďalej len „CPPPaP“).

A. Štihová (2011, s. 3 – s. 4) vymedzila podmienky pre zabezpečenie školskej integrácie žiaka s VPU v strednej škole: a) zabezpečenie odbornej špeciálnopedagogickej alebo

logopedickej starostlivosti v spolupráci s ČŠPP, CPPPaP alebo so školským špeciálnym pedagógom a školským logopédom, b) zabezpečenie priestorových a organizačných podmienok v rozsahu a kvalite zodpovedajúcej individuálnym potrebám žiaka, t.j. používanie špeciálnych metód, postupov, foriem vyučovania, organizačných úprav a kompenzačných pomôcok v miere podľa druhu a závažnosti konkrétnej VPU a prispôsobenie procesu hodnotenia vzdelávacích výsledkov. Tieto opatrenia sa uvádzajú v IVVP žiaka.

Žiak s VPU sa vzdeláva podľa rámcového učebného plánu príslušnej školy a má vypracovaný IVVP, ktorý je v súlade so vzdelávacím programom pre žiakov s VPU.

Pri organizácii prijímacieho konania sa v prípade žiakov s VPU postupuje v súlade s § 65 ods. 2 školského zákona, podľa ktorého sa forma prijímacej skúšky pre žiaka určuje s prihliadnutím na jeho diagnózu, pričom sa vychádza z odporúčaní školského poradenského zariadenia, v starostlivosti ktorého je žiak evidovaný. O prijatí žiaka s VPU rozhoduje riaditeľ školy na základe písomnej žiadosti zákonného zástupcu a písomného vyjadrenia školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie (ČŠPP alebo CPPPaP), vydaného na základe jeho odborného vyšetrenia a pred prijatím do školy poučí jeho zákonného zástupcu o všetkých možnostiach vzdelávania jeho dieťaťa (§ 61 školského zákona).

V prípade potreby môže príslušné ČŠPP alebo CPPPaP priamo, alebo na základe podnetu školy, vyžadovať odbornú lekársku diagnostiku (neuroológ, psychiater, foniater, otolaryngológ), resp. diagnostiku iného odborného zdravotníckeho zamestnanca. Vzhľadom k narušeným schopnostiam žiaka vyplývajúcim z VPU, je potrebné pri výbere druhu a zamerania strednej školy zvoliť takú školu, ktorú má daný žiak predpoklady zvládnuť a na základe získanej odbornej kvalifikácie sa uplatniť na trhu práce.

Riaditeľ školy informuje v prvom kontakte rodičov o podmienkach prijatia žiaka na štúdium (písomná žiadosť rodiča, správy z odborných vyšetrení z príslušného školského poradenského zariadenia, spolupráca s odbornými zamestnancami školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie).

Ak sa špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby žiaka prejavujú po jeho prijatí do strednej školy a žiak ďalej navštevuje školu, do ktorej bol prijatý, jeho ďalšie vzdelávanie ako vzdelávanie žiaka s VPU sa mu zabezpečí po predložení písomnej žiadosti zákonného zástupcu žiaka o zmenu formy vzdelávania a kompletnom vyplnení „Návrhu na prijatie“ (Štihová, 2011, s. 5).

Pri organizácii podmienok v jednotlivých formách vzdelávania žiakov s VPU je potrebné postupovať individuálne podľa výsledkov špeciálnopedagogickej diagnostiky a v spolupráci so zákonnými zástupcami žiaka, školským špeciálnym pedagógom a príslušným školským poradenským zariadením.

Odbornú starostlivosť žiakovi s VPU môže poskytovať aj špeciálny pedagóg alebo logopéd v ČŠPP alebo v CPPPaP.

2.1 Dyslexia

Dyslexia je špecifická porucha čítania. Predstavuje neschopnosť žiaka naučiť sa čítať bežnými vyučovacími metódami napriek tomu, že má prijateľné rozumové schopnosti potrebné na osvojenie si čítania a nechýba mu ani primeraná výchovná a vzdelávacia starostlivosť. Dyslexia sa prejavuje problémami v čítaní (pravohemisférové čítanie – pomalé, namáhavé, neplynulé čítanie s menším počtom chýb, ľavochemisférové čítanie – rýchle, prekotné čítanie s veľkým počtom chýb).

Žiaci s dyslexiou majú problémy s intonáciou a melódiou vety (čítajú monotónne, neklesajú hlasom), pri čítaní nesprávne hospodária s dychom (nedýchajú správne, na jeden nádych chcú prečítať čo najviac textu, prehltávajú slabiky, počas čítania sa musia nadýchnuť a tým prerušia čítanie). Niekedy opakujú slová, neudržia pozornosť na jednom riadku a horšie sa orientujú v texte (Levčíková, 2002, s. 27).

Typické prejavy u žiakov s dyslexiou: a) zámena opticky, tvarovo, prípadne zvukovo podobných písmen (napr. b – d – p, a – e, m – n, k – h, k – b, p – j, š – s, č – c a pod.), b) nerešpektovanie počtu písmen v slovách a počtu slov vo vetách (vynechávanie písmen, vkladanie samohlások a spoluhlások do slov, vynechávanie časti slova), c) prehadzovanie slabík (kinetické inverzie, napr. prečítanie pojmu kolotoč ako lokotoč), d) ťažkosti v spájaní hlások do slabík, ťažkosti v spájaní slabík do slov, e) ťažkosti v čítaní slov, v ktorých sa vyskytuje skupina hlások (napr. stôl, tráva, plný, obdobie, hmla a pod.), f) deformovanie slov, prípadne vsúvanie hlások do slov, ktoré sa tam nevyskytujú, g) problémy v dodržiavaní interpunkčných znamienok - nerešpektovanie čiarok, bodiek, otáznikov, nerozlišovanie dĺžky hlások v slove, h) vynechávanie diakritických znamienok, alebo ich nesprávne používanie, i) domýšľanie koncoviek slov, j) nesprávne čítanie predložkových spojení, k) dvojité čítanie (napr. prečítanie slova pre seba a potom vyslovenie slova nahlas), l) neschopnosť reprodukovať a povedať vlastnými slovami obsah prečítaného textu, m) problémy pri zapamätávaní si informácií vnímaných sluchom.

Problémy majú žiaci v reprodukcii prečítaného textu. Žiak si nepamätá obsah prečítaného textu, alebo jeho reprodukcia (rozprávanie obsahu) je nepresná, pretože sa sústredil na svoj výkon, alebo reprodukcia textu je chudobná, útržkovitá a nesamostatná. Môže sa prejaviť nedostatočnosť v krátkodobej pamäti, žiak si lepšie pamätá koniec čítaného textu, nevie si spomenúť o čom čítal na začiatku. Reprodukcia môže byť chaotická, žiak hovorí obsah bez logickej a časovej postupnosti. Všeobecne sa dyslexia prejavuje ako znížená schopnosť alebo neschopnosť učiť sa pomocou prečítania písaného textu a prelína sa do všetkých vyučovacích predmetov.

Na základe prevažujúcich problémov rozlišujeme nasledovné typy dyslexie:

1) dyslexia na podklade percepčných deficitov – v rámci uvedeného typu sa rozlišujú dva podtypy: a) oslabenie v oblasti sluchovej perciepcie – žiak pozná zmysel slov, ale nedokáže ich rozložiť na slabiky a hlásky, a následne spojiť; pri čítaní a písaní komolí viacslabičné slová, pretože ich nedokáže dobre zachytiť sluchom, zamieňa slabiky a písmená zvukovo podobné, b) oslabenie v oblasti zrakovej perciepcie – žiak si zamieňa tvarovo podobné písmená;

- 2) dyslexia s prevahou ťažkostí v motorickej oblasti – ťažkosti sa prejavujú pri písaní, a to celkovou neobratnosťou, pomalosťou a narušenou automatizáciou; žiak má problémy pri čítaní slov a písmen, ktoré dobre pozná;
- 3) dyslexia na podklade integračných ťažkostí – žiak má narušenú schopnosť súhry a koordinácie prevádzania dát z jednej oblasti na druhú oblasť (napr. zo zrakovej do sluchovej oblasti);
- 4) dyslexia s poruchami dynamiky základných psychických procesov – v rámci uvedeného typu sa rozlišujú dva podtypy: a) dyslexia u hyperaktívnych detí – čítanie žiakov je zbrklé s mnohými chybami, b) dyslexia u hypoaktívnych detí – spomalenosť a ťažkopádnosť žiakov sa zvyrazňuje pri činnostiach náročných na časové zvládnutie (napr. diktáty, písomné práce a pod.);
- 5) dyslexia z hľadiska vzájomného vzťahu verbálnej a názornej zložky intelektu – v rámci uvedeného typu sa rozlišujú dva podtypy: a) typ s prevahou verbálnej zložky – hyperaktívni žiaci s percepčno-motorickými poruchami, b) typ s prevahou prakticko-názornej zložky – žiaci, ktorí majú výrazné poruchy vo vývine reči a jazyka;
- 6) dyslexia z hľadiska lateralizácie mozgových hemisfér – problémy žiakov nastávajú z dôvodu poruchy súhry mozgových hemisfér (rozlišovanie písmen ako tvarov je doménou pravej mozgovej hemisféry, práca so slabikami a slovami je typická činnosť pre ľavú mozgovú hemisféru) (Kariková, 2011, s. 62 – s. 63).

2.2 Dysgrafia

Dysgrafia je špecifická porucha písania. Jedná sa o poruchu grafomotorického prejavu (súbor všetkých činností, ktoré žiak počas písania vykonáva, pohyby ruky pri písaní a súčinnosť psychiky). Vzniká na základe poruchy jemnej motoriky a v kombinácii s poruchou hrubej motoriky môže byť prítomná aj porucha motorickej koordinácie. Žiaci s poruchou písania nedokážu správne napodobniť tvar písmen, vynechávajú niektoré detaily písmen, alebo naopak k písmenám dopĺňajú detaily, ktoré tam nepatria. Dysgrafia postihuje grafické stránku písomného prejavu, čitateľnosť a celkovú úpravu písma. Písmo žiaka s dysgrafiou je kostrbaté, neupravené, neúhladné, ťažko čitateľné alebo nečitateľné.

Problémy môžu vzniknúť pri nevyhranej lateralite, pri precvičovaní ľaváka na praváka, čo sa môže prejaviť aj v mladšom školskom veku. Negatívny vplyv na úroveň písomného prejavu má nesprávne držanie písacieho náčinia, kŕčovité držanie pera a pod. Dysgrafia môže postihnúť aj výtvarný prejav a v matematike sa môže prejavovať zámenou poradí číslíc v číslach (Levčíková, 2002, s. 27).

Typické prejavy u žiakov s dysgrafiou: a) písmo je ťažko čitateľné, vo väčšine prípadov nečitateľné, napriek tomu, že na písanie má žiak dostatok času, b) nedodržiavanie veľkosti a tvaru písmen, c) písmo je príliš veľké alebo malé, často nečitateľné, d) problematické napodobňovanie písmen a pomalé vybavovanie tvarov písmen, e) viditeľná je nepravidelná hustota medzi slovami a písmenami, f) žiak často škrtá, prepisuje a prečiarkuje písmená, g) nesprávny sklon písma, h) písomný prejav je neupravený, i) neúmerne pomalé tempo písania, j) celé písanie vyžaduje neúmerne veľa energie a času, k) žiak nedokáže dodržať liniatúru, l) kŕčovité a atypické držanie písacích potrieb, m) možné ťažkosti s hrubou a jemnou motorikou, n) hlasné diktovanie sledu písmen pre svoju potrebu, o) vynechávanie písmen v slovách a slov v súvislom texte, p) obsah napísaného textu neodráža skutočné vedomosti, schopnosti a zručnosti žiaka.

2.3 Dysortografia

Dysortografia je špecifická porucha pravopisu. Žiak má obmedzenú citlivosť pre jazyk, ktorá sa môže prejaviť v hovorenej reči. Možno ju definovať ako neschopnosť naučiť sa gramaticky správne písomne vyjadrovať, napriek tomu, že žiak má prijateľné rozumové schopnosti a nechýba mu primeraná výchovná a vyučovacia stimulácia. Dysortografia nezasahuje celú oblasť gramatiky, ale dotýka sa tzv. dysortografických prejavov (uplatňovanie gramatických pravidiel v písomnom prejave).

Žiaci s dysortografiou majú zvyčajne najväčšie problémy vo vyučovaní materinského jazyka a cudzích jazykov. Ťažkosti sa objavujú pri písaní diktátov a slohových prác. Relatívne pomalé pracovné tempo pri prepisovaní textu je zapríčinené nedostatočným zautomatizovaním jednotlivých funkcií (Levčíková, 2002, s. 27).

Typické prejavy u žiakov s dysortografiou: a) nedodržanie hraníc slov pri písaní, b) zámena krátkych a dlhých samohlások, c) vynechávanie, pridávanie a zamieňanie písmen, slov, slabík (dy - di, ty - ti, ny - ni) a hlások, d) nesprávne používanie i, í, y, ý pri ovládaní gramatických pravidiel, e) znížená schopnosť skloňovať a časovať slová, f) grafické zámery zvukovo podobných hlások (b - d, z - s, h - ch), g) nerozlišovanie sykaviek (s, c, z, š, č, ž), h) nezmyselné delenie slov, i) nedodržanie diakritiky (bodky, čiarky, dĺžne), j) nesprávne umiestňovanie diakritiky, k) nezvládnutie hraníc písma (napr. spájanie slov – predložky so slovami, nerozlišovanie začiatku a konca vety), l) poruchy sluchového vnímania alebo rozlišovania, m) chýba určitý „cit“ pre jazyk, n) problém prakticky uplatniť naučené pravidlá a poučky, o) nerešpektovanie poradia písmen v slovách, p) vynechávanie písmen, prehadzovanie písmen v slovách pridávaním písmen, q) problémy vo vybavovaní si grafickej podoby písmena, r) pomalšie pracovné tempo.

Na základe prevažujúcich problémov rozlišujeme nasledovné typy dysortografie:

- 1) auditívna dysortografia – narušenie sluchovej diferenciácie a analýzy, oslabenie sluchovej pamäti, žiaci majú problémy v zachytení poradia jednotlivých hlások v slove, ale napriek tomu chápu zmysel počutého slova;
- 2) vizuálna dysortografia – znížená kvalita zrakovej pamäti, žiak nie je schopný dokonale a presne si vybaviť grafickú podobu písmen, ktoré sú tvarovo a sluchovo podobné;
- 3) motorická dysortografia – narušenie jemnej motoriky v zmysle vývinovej dyspraxie (porucha uplatňovania pohybov v bežnom živote), písomný prejav žiaka vyčerpáva a nezostáva mu sila na sústredenie a uplatňovanie gramatických pravidiel pri písaní.

2.4 Dyskalkúlia

Špecifická porucha matematických schopností je poruchou ovládania základných matematických operácií pri celkovej inteligencii žiaka v pásme normálu. Prejavuje sa neschopnosťou priradovať počet k číslu, nedostatočnými matematickými predstavami, neschopnosťou v priestorovej orientácii pri práci s číslami a v geometrii (Levčíková, 2002, s. 28).

Typické prejavy u žiakov s dyskalkúliou: a) problémy s osvojovaním si čísloviek a ich používaním, b) problémy v čítaní a písaní čísel, c) zamieňanie poradia čísel (napr. žiak si

mýli jednotky a desiatky, výsledok zapisuje opačne), d) problémy s krátkodobým alebo dlhodobým zapamätaním si postupov potrebných na riešenie príkladov a úloh, e) pomalé počítanie, f) neschopnosť riešiť príklady spamäti, g) ťažkosti v pochopení matematických pojmov, vzťahov medzi číslami, pravidiel triedenia a zaraďovania čísel do číselného radu, h) problémy s vytváraním a písaním čísel, i) problémy v riešení slovných úloh a v pochopení merných jednotiek.

Na základe prevažujúcich problémov rozlišujeme nasledovné typy dyskalkúlie:

- 1) praktografická dyskalkúlia – problémy matematickej manipulácie s konkrétnymi predmetmi alebo nakreslenými symbolmi;
- 2) verbálna dyskalkúlia – problémy pri označovaní počtu, operačných znakov a matematických úkonov;
- 3) lexická dyskalkúlia – neschopnosť čítať matematické znaky a ich kombinácie, symboly, číslice, viacmiestne čísla s nulami a tvarovo podobné čísla;
- 4) grafická dyskalkúlia – neschopnosť písať matematické znaky, žiak píše čísla v opačnom poradí, ťažkosti v písaní viacciferného čísla;
- 5) operacionálna dyskalkúlia – porucha uskutočňovania základných matematických operácií;
- 6) ideognostická dyskalkúlia – porucha pochopenia matematických pojmov a vzťahov medzi nimi a v pochopení čísla ako pojmu.

3 INTERVENČNÝ PROGRAM „MUSÍME SI POMÁHAŤ“

V minulosti bola tendencia vychovávať a vzdelávať žiakov s VPU segregovane v špeciálnych triedach a školách (napr. špecializované triedy pre žiakov so špecifickými poruchami učenia). V súčasnosti sa situácia zmenila a rozšírené sú inkluzívne tendencie. Je nesporné, že každá ľudská bytosť má právo žiť a byť vzdelávaná s ostatnými ľuďmi. Segregácia by mala nastúpiť až v prípade želanja rodičov alebo nemožnosti realizovať spoločné vzdelávanie (Mertin et al., 2013, s. 162).

Jedným z významných problémov, ktoré rieši výchovný poradca, je diagnostika a intervencia u žiakov s výchovnými a vzdelávacími problémami, ktoré závažnejším spôsobom a trvalejšie ovplyvňujú vzdelávacie výsledky. V práci výchovného poradcu je dôležité venovať úsilie zlepšeniu výkonov u žiaka (Mertin et al., 2013, s. 161).

Intervenčný program „Musíme si pomáhať“ je súhrnom aktivít a opatrení, ktoré optimalizujú podmienky vzdelávania a podporujú sociálne začlenenie žiakov s VPU do výchovno-vzdelávacieho procesu Obchodnej akadémie v Žiline. Cieľom programu je vytvoriť v škole primerané podmienky na realizáciu školskej integrácie žiakov s VPU.

Realizáciou programu sa potvrdilo, že výchovný poradca má nezastupiteľné miesto pri realizácii školskej integrácie žiakov so ŠVVP. Program bol zostavený v školskom roku 2010/2011 pre žiakov s VPU na Obchodnej akadémii v Žiline a pozostáva z uvedených fáz a aktivít:

1. fáza – Všeobecná orientácia – aktivita 1 „Informácie o školskej integrácii“, aktivita 2 „Dokumentácia žiakov s VPU“,
2. fáza – Individuálne poradenstvo – aktivita 3 „Monitorovanie žiakov s VPU“, aktivita 4 „Výchova a vzdelávanie žiakov s VPU“,
3. fáza – Kariérové poradenstvo – aktivita 5 „Kariérové poradenstvo pre žiakov s VPU“.

Pre efektívne zabezpečenie školskej integrácie žiakov s VPU na podmienky strednej školy je nevyhnutné, aby do procesu výchovy a vzdelávania a vzájomnej kooperácie vstúpili triedni učitelia, výchovný poradca, pedagogickí zamestnanci, riaditeľ školy a odborní zamestnanci školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie.

Dôležitým komponentom intervenčného programu „Musíme si pomáhať“ je nadobudnutie presvedčenia, že každý žiak školy je prijatý ako človek. Pocit vylúčenia a sociálnej izolácie poškodzuje sebaocenenie a dôstojnosť človeka. Žiaci s VPU, s ktorými sa zaobchádza ako s rovnocennými, ocenia svoju školu za jej priateľské a podporné prostredie a budú viac tolerovať druhých ľudí.

Intervenčný program „Musíme si pomáhať“ vychádza z koncepcie tvorivo-humanistickej výchovy a vzdelávania. Medzi hlavné ciele programu patria: a) vytvárať optimálne sociálne, výchovné a vzdelávacie podmienky a zabezpečovať harmonický osobnostný rozvoj a psychické zdravie žiakov, b) vytvárať podmienky na rozvíjanie kognitívizácie, emocionalizácie, motivácie, socializácie, autoregulácie a kreativizácie, c) formovať a rozvíjať všeludské hodnoty (láska, tolerancia, dôvera, otvorenosť, čestnosť, úcta, rešpekt, priateľstvo, partnerstvo, vzájomná pomoc, komunikácia, tvorivosť a kooperácia) (Gajdošová – Herényiová, 2002, s. 9 – s. 10).

Intervenčný program „Musíme si pomáhat“ je zameraný na vytvorenie optimálnych podmienok pre výchovu a vzdelávanie žiakov s VPU a ich primerané začlenenie do školského prostredia a triednych kolektívov. Realizácia školskej integrácie žiakov s VPU je založená na partnerskej kooperácii, tímovej spolupráci a rozvíjaní zdravého sebavedomia žiakov školy. Pre žiakov s VPU sme vytvorili pokojné a nestresové prostredie a zabezpečili personálne, organizačné a materiálne podmienky pre integrované vzdelávanie, ktoré vedie ku úspešnému ukončeniu štúdia na Obchodnej akadémii v Žiline.

3.1 Všeobecná orientácia

Prvá fáza intervenčného programu je zameraná na spoznávanie prostredia strednej školy a získanie relevantných informácií o organizačnom zabezpečení výchovno-vzdelávacieho procesu, realizácii školskej integrácie, výchove a vzdelávaní žiakov s VPU a systéme výchovného poradenstva a prevencie. Prvé dni v strednej škole sú poznamenané neistotou žiakov so ŠVVP a prinášajú nepríjemné prekvapenia spojené s emocionálnou záťažou, ktorá vzniká z nedostatku informácií o strednej škole a profile absolventa študijného alebo učebného odboru, z vlastnej emocionálnej reakcie na prostredie školy a kolektív spolužiakov a z nesúladu osobných a vzdelávacích cieľov. Sklamanie žiakov s VPU v úvodnej fáze môže viesť ku ich nezáujmu o vzdelávanie alebo odchodu zo školy.

Aktivita 1 – Informácie o školskej integrácii

Výchovný poradca v súčinnosti s triednymi učiteľmi prvého ročníka poskytuje žiakom školy informácie o systéme výchovného poradenstva a prevencie, realizácii školskej integrácie žiakov so ŠVVP, organizácii výchovy a vzdelávania počas školského roka, intervencii výchovného poradcu pri riešení osobných, výchovných, vzdelávacích a kariérových problémov. Výchovný poradca školy získava prehľad o žiakoch so ŠVVP od vedenia školy, resp. prostredníctvom pedagogickej diagnostiky triednych učiteľov a učiteľov aprobačných predmetov počas školského roka.

Informačný vstup výchovného poradcu do tried prvého ročníka je realizovaný na začiatku príslušného školského roka. Žiaci sú informovaní o postavení a úlohách výchovného poradcu školy a získajú informácie o problémoch, s ktorými sa môžu obrátiť na výchovného poradcu (napr. problémy s učením a správaním, profesijná orientácia, adaptačné problémy, problémy v rodine, vzťahové problémy v školskej triede, šikanovanie, toxikománia a pod.) a informácie o výchove a vzdelávaní žiakov so ŠVVP v strednej škole. Žiaci sú informovaní o spolupráci školy so školskými zariadeniami výchovného poradenstva a prevencie v meste Žilina.

Máme skúsenosť, že niektorí zákonní zástupcovia žiakov základných škôl neuvádzajú do prihlášky na strednú školu informácie o špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrebách svojich detí; intervencia výchovného poradcu smeruje ku žiakom, ktorí v prípade integrovaného vzdelávania na základnej škole mali vypracovaný „Návrh na prijatie“, aby ho predložili vedeniu strednej školy. Výchovný poradca poukáže na výhody a nevýhody školskej integrácie a žiakom intaktnej populácie objasní rozdiely medzi bežným a integrovaným vzdelávaním. Rovnaký postup je zvolený na stretnutí triednych učiteľov a rodičov žiakov prvého ročníka. Realizácia školskej integrácie v strednej škole je

efektívna jedine v súčinnosti výchovného poradcu s vedením školy, pedagogickými a odbornými zamestnancami, žiakmi a ich zákonnými zástupcami.

Ak žiaci prinesú do školy správy zo psychologického alebo špeciálnopedagogického vyšetrenia, ktoré sú staré dva roky a viac rokov, výchovný poradca požiada rodičov žiakov so ŠVVP o aktuálne vyšetrenie v školskom zariadení výchovného poradenstva a prevencie. Jedným z dôležitých argumentov pre aktualizáciu vyšetrení a údajov o žiakovi je možnosť úpravy maturitnej skúšky v nasledujúcom období.

Žiaci prvého ročníka získajú informačný materiál, ktorý obsahuje informácie o realizácii školskej integrácie v podmienkach strednej školy a kontaktné údaje na vedenie školy a výchovného poradcu. Nástenky tried prvého ročníka doplnia informačné letáky „Poruchy učenia a poruchy správania“ a „Školská integrácia“.

Aktivita 2 – Dokumentácia žiakov s VPU

„Návrh na prijatie žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami do špeciálnej školy, do špeciálnej materskej školy, do základnej školy a do strednej školy“ tvorí ďalšiu dokumentáciu podľa § 11 ods. 10 písm. a) až d) školského zákona. Návrh na prijatie je prvým dokumentom ďalšej dokumentácie školy. V návrhu na prijatie sú okrem pedagogickej dokumentácie podľa § 11 školského zákona obsiahnuté aj iné súčasti dokumentácie žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, a to správa zo psychologického alebo špeciálnopedagogického vyšetrenia, písomné vyjadrenie ku školskému začleneniu, ktoré potrebuje iba individuálne začlenený (integrovaný) žiak a individuálny výchovno-vzdelávací program individuálne začleneného žiaka. Ide o dokumentáciu žiakov so ŠVVP, ktorá sa vedie na tlačivách podľa vzorov schválených a zverejnených ministerstvom školstva (§ 11 ods. 11 školského zákona) (Záborská – Žaškovská, 2013, s. 5 – s. 6).

Uvedenú dokumentáciu vedie výchovný poradca školy v súčinnosti s triednymi učiteľmi. Máme skúsenosť, že vedenie dokumentácie žiakov so ŠVVP výchovným poradcom je efektívne z hľadiska organizácie výchovno-vzdelávacieho procesu, koordinácie spolupráce vedenia školy s odbornými zamestnancami zariadení výchovného poradenstva a prevencie, žiakmi a zákonnými zástupcami a prezentácie problematiky školskej integrácie na zasadnutiach pedagogickej rady a metodického združenia triednych učiteľov. Zaradenie dokumentácie žiakov so ŠVVP do agendy výchovného poradcu je relevantné aj z hľadiska súčasnej legislatívy (napr. zákon č. 122/2013 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Formulár „**Návrh na prijatie žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami do špeciálnej školy, do špeciálnej materskej školy, do základnej školy a do strednej školy**“ schválený MŠ SR a samostatné pokyny na vyplnenie formulára vydané pod číslom CD-2008-17271/37405-1:914 dňa 24. 10. 2008 s platnosťou od 01. 09. 2009 boli od školského roku 2012/2013 nahradené tlačivom č. 428 MŠVVaŠ SR 2012/2013 a v školskom roku 2013/2014 tlačivom č. 428 MŠVVaŠ SR 2013/2014. Založiť a vyplniť žiakom „návrh na prijatie“ ukladá školám § 11 ods. 10 písm. a) školského zákona.

Tlačivo vyplňa výchovný poradca a triedny učiteľ žiakovi, ktorý je žiakom školy. Pri vyplňaní s ním spolupracujú odborní zamestnanci školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie a rodičia žiaka so ŠVVP.

Návrh na prijatie žiaka so ŠVVP do špeciálnej školy, do špeciálnej materskej školy, do základnej školy a do strednej školy označuje škola podľa § 5 ods. 3 písm. a) vyhlášky MŠ SR č. 326/2008 Z. z. o druhoch a náležitostiach vysvedčení a ostatných školských tlačív vrátane spôsobov ich evidencie a uloženia ako registratúrny záznam bez trvalej dokumentárnej hodnoty s lehotou 5 rokov po ukončení štúdia.

Správa zo psychologického vyšetrenia je súčasťou formulára „návrh na prijatie“, tvorí jeho časť D2. Správu zo psychologického vyšetrenia vypracuje psychológ školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie pred prijatím žiaka so ŠVVP do školy. Správa by mala obsahovať uvedené informácie: a) úroveň všeobecných intelektových schopností, b) úroveň špeciálnych intelektových schopností, c) úroveň kognitívneho vývinu a poznávacích procesov, d) úroveň sociálno-emocionálneho vývinu, e) úroveň komunikačných zručností, f) osobnostné vlastnosti, g) psychomotorické znaky (vrátane grafomotoriky), h) prípadná psychologická starostlivosť, i) iné súvisiace údaje (napr. rozbor nerovnomerných výkonov žiaka vo vzťahu k výchovno-vzdelávaciemu procesu, možnosti nápravy), j) termín najbližšieho kontrolného vyšetrenia, k) návrh formy vzdelávania žiaka (vzdelávanie v špeciálnej triede, špeciálnej škole a v školskej integrácii).

Psychologické vyšetrenie sa odporúča z dôvodu objektivity testov opakovať najskôr po jednom roku. Psychologické vyšetrenie žiaka nemožno vykonať bez písomného súhlasu zákonného zástupcu. K psychologickému alebo špeciálnopedagogickému vyšetreniu stačí súhlas plnoletého žiaka, súhlas rodiča plnoletého žiaka sa nevyžaduje, ak však má integrácia plniť svoj cieľ, spolupráca rodiča je pri nej potrebná (Záborská – Žaškovská, 2013, s. 21 – s. 22).

Správa zo špeciálnopedagogického vyšetrenia je súčasťou formulára „návrh na prijatie“, tvorí jeho časť D1. Správu vypracuje špeciálny pedagóg školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie pred prijatím žiaka so ŠVVP do školy. Správa by mala obsahovať uvedené informácie: a) druh postihnutia/ poruchy, b) konkrétne výchovno-vzdelávacie potreby žiaka, c) odporúčané pedagogické postupy, d) navrhované organizačné zmeny výchovno-vzdelávacieho procesu, e) poskytovanie individuálnej pedagogickej a špeciálnopedagogickej starostlivosti (spôsob poskytovania, jej obsah a rozsah), f) navrhované kompenzačné pomôcky, g) návrh spôsobu overovania vedomostí žiaka, h) návrh hodnotenia žiaka, i) doba platnosti správy z diagnostiky, j) návrh formy vzdelávania žiaka (vzdelávanie v špeciálnej triede, špeciálnej škole, v školskej integrácii) (Záborská – Žaškovská, 2013, s. 24).

Správa zo psychologického a špeciálnopedagogického vyšetrenia sa označuje podľa § 5 ods. 3 písm. b) vyhlášky MŠ SR č. 326/2008 Z. z. o druhoch a náležitostiach vysvedčení a ostatných školských tlačív vrátane spôsobov ich evidencie a uloženia ako registratúrny záznam bez trvalej dokumentárnej hodnoty s lehotou 20 rokov od posledného poskytnutia starostlivosti.

Písomné vyjadrenie k školskému začleneniu (školskej integrácii) je neoddeliteľnou súčasťou formulára „návrh na prijatie“, tvorí časť D4. Tlačivo vyplní školské zariadenie výchovného poradenstva a prevencie, ktoré na základe záverov správ z jednotlivých vyšetrení v častiach D1, D2, D3 stanoví špeciálnopedagogickú diagnózu. Vysloví, či špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby vyplývajú zo zdravotného znevýhodnenia alebo intelektového nadania žiaka. Vyjadrenie potvrdí pečiatkou zariadenia a podpisom riaditeľa (Záborská – Žaškovská, 2013, s. 29).

Podľa § 132 ods. 1 a ods. 2 školského zákona centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP) poskytuje deťom (okrem detí so zdravotným postihnutím) komplexnú psychologickú, špeciálnopedagogickú, diagnostickú, výchovnú, poradenskú, preventívnu starostlivosť najmä v oblasti optimalizácie ich osobnostného, vzdelávacieho a profesijného vývinu, starostlivosti o rozvoj nadania, eliminovania porúch psychického vývinu a porúch správania.

Na základe § 133 ods. 1 školského zákona centrum špeciálnopedagogického poradenstva (CŠPP) poskytuje deťom so zdravotným postihnutím vrátane detí s vývinovými poruchami (s cieľom dosiahnuť najpriaznivejší rozvoj ich osobnosti a sociálnu integráciu) komplexnú špeciálnopedagogickú, psychologickú, diagnostickú, poradenskú, rehabilitačnú, preventívnu, metodickú, výchovno-vzdelávaciu a inú odbornú činnosť a súbor špeciálnopedagogických intervencií.

CPPPaP a CŠPP môže rovnako uskutočniť diagnostiku a vydať písomné vyjadrenie k integrácii žiakom s vývinovými poruchami, t.j. s vývinovou poruchou učenia a s poruchou aktivity a pozornosti. Záväzné písomné vyjadrenia k školskej integrácii žiaka so zdravotným znevýhodnením v strednej škole môžu vydávať iba poradenské zariadenia zaradené v sieti škôl a školských zariadení ministerstva školstva (štátne a súkromné zariadenia).

Písomné vyjadrenie k školskému začleneniu označuje škola podľa § 5 ods. 3 písm. c) vyhlášky MŠ SR č. 326/2008 Z. z. o druhoch a náležitostiach vysvedčení a ostatných školských tlačív vrátane spôsobov ich evidencie a uloženia ako registratúrny záznam bez trvalej dokumentárnej hodnoty a lehotou 5 rokov po ukončení štúdia.

Individuálny výchovno-vzdelávací program je podľa § 11 ods. 10 písm. d) školského zákona štvrtým a posledným povinným dokumentom ďalšej dokumentácie školy. Ide o dokumentáciu žiakov so ŠVVP, ktorá sa vedie na tlačivách podľa vzorov schválených a zverejnených ministerstvom školstva (§ 11 ods. 11 školského zákona).

Individuálny výchovno-vzdelávací program je podstatnou súčasťou formulára návrh na prijatie, tvorí jeho časť G. V prípade tohto dokumentu sa používa buď pojem individuálny výchovno-vzdelávací program (IVVP) alebo pojem individuálny vzdelávací program (IVP). Ide o dvojaké pomenovanie toho istého dokumentu, školský zákon používa obidva výrazy.

Školský zákon v § 7 ods. 5 hovorí, že ak škola vzdeláva začlenených žiakov so ŠVVP, vytvára pre nich podmienky prostredníctvom IVVP alebo prostredníctvom vzdelávacích programov určených pre školy, ktoré vzdelávajú žiakov so ŠVVP. Podľa § 11 ods. 10 písm. d) školského zákona je IVVP súčasťou povinnej dokumentácie individuálne

integrovaného žiaka so ŠVVP. Potrebuje ho každý integrovaný žiak bez ohľadu na druh a stupeň zdravotného znevýhodnenia alebo nadania (Záborská – Žaškovská, 2013, s. 34 – s. 35).

IVVP vypracuje výchovný poradca školy, postupne ho dopĺňa, zdokonaluje a aktualizuje v spolupráci a triednym učiteľom, so špeciálnym pedagógom poradenského zariadenia, Výskumným ústavom detskej psychológie a patopsychológie a s učiteľmi vyučovacích predmetov, v ktorých sa vypracúva úprava učebných osnov.

Termín vypracovania IVVP je do 2 mesiacov od nástupu žiaka do školy alebo od zmeny formy jeho výchovy a vzdelávania. IVVP sa vypracúva spravidla na jeden školský rok. V praxi je možné vypracovávať IVVP aj na kratší čas ako jeden školský rok, a to najmä žiakovi so stredným alebo ťažkým stupňom zdravotného znevýhodnenia, nakoľko je náročné predpokladať, ako bude zvládať takýto žiak plnenie nárokov podľa upravených učebných osnov. Takémuto žiakovi sa vypracuje IVVP na 3 mesiace alebo 6 mesiacov, po uplynutí tejto doby sa prehodnotí jeho plnenie a nastaví sa reálnejšie výchovno-vzdelávacie ciele v jeho výchove a vzdelávaní.

Východiskom pre tvorbu IVVP pre žiakov s VPU v strednej škole je Vzdelávací program pre žiakov s vývinovými poruchami učenia ISCED1, ISCED 2 č. CD-2008-18550/39582-1:914 zo dňa 26. 05. 2009 a ISCED 3 č. 2011-11209/27407:1-914 zo dňa 01. 09. 2011.

Zákonný zástupca žiaka má právo oboznámiť sa so vzdelávacím programom školy, školským poriadkom a obsahom IVVP. Školský vzdelávací program má obsahovať aj pomenovanie osobitostí a podmienok výchovy a vzdelávania žiakov so ŠVVP, najmä podmienok materiálnych a personálnych, vrátane špeciálnej, kompenzačnej, rehabilitačnej, didaktickej a audiovizuálnej techniky, vyžadovanej vzhľadom na príslušný druh a stupeň postihnutia. Podľa § 144 ods. 7 písm. d) školského zákona má zákonný zástupca povinnosť informovať školu alebo školské zariadenie o zmene zdravotnej spôsobilosti jeho dieťaťa, jeho zdravotných problémoch alebo iných závažných skutočnostiach, ktoré by mohli mať vplyv na priebeh výchovy a vzdelávania.

IVVP je dokument, ktorého účelom je plánovanie vzdelávania žiaka podľa jeho ŠVVP. Pre žiakov bežných tried strednej školy je hlavným dokumentom školský vzdelávací program ako východisko ich výchovy a vzdelávania, pre začleneného žiaka je takýmto dokumentom IVVP.

Údaje v IVVP sú dôverné a slúžia len pre vnútornú potrebu školy. Podľa § 11 ods. 7 školského zákona majú školy a školské zariadenia právo získavať a spracúvať také osobné údaje o deťoch a žiakoch, ktoré sa týkajú identifikácie osoby, fyzického zdravia a duševného zdravia, mentálnej úrovne a výsledkov pedagogicko-psychologickej a špeciálnopedagogickej diagnostiky. Osoby, ktoré prichádzajú do styku s osobnými údajmi podľa zákona č. 122/2013 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, majú povinnosť mlčanlivosti, a to aj po skončení pracovnoprávneho vzťahu.

IVVP podpisuje riaditeľ školy, triedny učiteľ, výchovný poradca, špeciálny pedagóg, zákonný zástupca žiaka, v prípade plnoletosti samotný žiak. Zákonný zástupca žiaka má v súlade s § 94 ods. 1 písm. b) bod 2 školského zákona právo oboznámiť sa s IVVP.

IVVP sa aktualizuje začiatkom každého školského roka. Výchovný poradca, triedny učiteľ a príslušní vyučujúci musia aktualizovať prípadné úpravy učebných osnov vyučovacích premetov, podľa ktorých žiak postupuje od začiatku školského roka, hoci bol integrovaný v predchádzajúcom školskom roku. Ak nastanú obsahové zmeny, vypracuje sa nový program. Do časti G „návrhu na prijatie“ sa postupne vkladajú jednotlivé IVVP. Zmeny treba prerokovať so všetkými zainteresovanými osobami. Podmienkou každej zmeny IVVP je súhlas zákonného zástupcu. Vhodné je každú zmenu v IVVP prekonzultovať s príslušným školským zariadením výchovného poradenstva a prevencie.

IVVP začleneného žiaka označuje škola podľa § 5 ods. 3 písm. d) vyhlášky MŠ SR č. 326/2008 Z. z. o druhoch a náležitostiach vysvedčení a ostatných školských tlačív vrátane spôsobov ich evidencie a uloženia ako registratúrny záznam bez trvalej dokumentárnej hodnoty a lehotou 5 rokov po ukončení štúdia.

Cieľom prvej fázy intervenčného programu je predstaviť žiakom s VPU a ich zákonným zástupcom problematiku výchovy a vzdelávania žiakov so ŠVVP na Obchodnej akadémii v Žiline a objasniť postavenie výchovného poradcu pri realizácii školskej integrácie v strednej škole. Zámerom je zvýšiť povedomie žiakov o aktivitách výchovného poradenstva (informačná, konzultačná a administratívna činnosť) a prepojiť spoluprácu výchovného poradcu, triednych učiteľov, žiakov a ich zákonných zástupcov so zamestnancami školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie.

3.2 Individuálne poradenstvo

Individuálne poradenstvo tvorí druhú fázu intervenčného programu „Musíme si pomáhať“. Individuálna práca so žiakmi s VPU vyplýva z nevyhnutnosti podrobnejšie skúmať a pomáhať riešiť osobné problémy žiakov v súvislosti s optimalizáciou ich školského a profesijného vývinu. Individuálne poradenstvo realizuje výchovný poradca v rámci konzultačných hodín vo vymedzený deň v týždni a triedni učiteľia počas individuálnych konzultácií so žiakmi s VPU, ktorí prejavia záujem o riešenie svojich osobných, výchovných a vzdelávacích problémov a vzťahových problémov medzi spolužiakmi. Druhá fáza intervenčného programu trvá od začiatku realizácie školskej integrácie v strednej škole po ukončenie štúdia.

Individuálna práca výchovného poradcu a triednych učiteľov so žiakmi s VPU, ktorí majú problémy s adaptáciou na podmienky strednej školy, smeruje ku upevneniu vzťahov žiakov v triednom kolektíve a ku vytvoreniu podmienok pre úspešnú realizáciu školskej integrácie v strednej škole. Výsledkom je identifikácia žiakov s VPU s organizáciou výchovy a vzdelávania v príslušnom školskom roku a vymedzenie personálnych, organizačných a materiálnych podmienok pre vzdelávanie žiakov s VPU podľa obsahu IVVP. Stratégiu individuálnej adaptácie dopĺňajú uvedené ciele: a) oboznámiť žiakov s VPU a ich zákonných zástupcov s obsahom a podmienkami integrovaného vzdelávania, školským poriadkom, školským vzdelávacím programom a IVVP, b) dosahovať primerané výchovno-vzdelávacie výsledky počas štúdia, c) rozvíjať pozitívne sociálne vzťahy v triednom kolektíve.

Súčasťou druhej fázy intervenčného programu „Musíme si pomáhať“ je monitorovanie žiakov s VPU v 1. ročníku a 2. ročníku štúdia, ktorí počas vzdelávania na základnej škole nemali vypracovaný formulár „návrh na prijatie“ a IVVP.

Aktivita 3 – Monitorovanie žiakov s VPU

Prvotnú diagnostiku vzdelávacích problémov žiakov s VPU realizuje učiteľ aprobačných predmetov, prípadne triedny učiteľ s pomocou výchovného poradcu. Diagnostika by mala mať preventívny charakter a nemá viesť ku stanoveniu diagnózy. Podstatné je, aby bola bezprostredne prevádzaná intervenciou v rámci individualizovanej bežnej výučby a intenzívnou spoluprácou s rodičmi. V tejto fáze je významná kvalitná výučba, využívajúca celé spektrum vyučovacích metód. Postupy, techniky a pomôcky, ktoré v minulosti patrili do sféry špeciálnej pedagogiky, v súčasnosti prehlbujú bežné vzdelávacie postupy. Musí sa s nimi zoznámiť aj učiteľ, ktorý nie je špeciálny pedagóg a používať ich podľa potreby u žiakov, ktoré nemajú diagnózu špecifické poruchy učenia. Pokiaľ uvedená pomoc po určitej dobe neprináša výsledky, je žiaduce konzultovať problémy i súčasné postupy s výchovným poradcom, iným školským odborníkom alebo so zamestnancami poradenského zariadenia. V tejto fáze nie je nutné realizovať diagnostické vyšetrenie, žiakovi je však potrebné poskytnúť pomoc i mimo bežný výchovno-vzdelávací proces. Keď žiak napriek dodatočnej starostlivosti zaostáva, je na mieste vyšetrenie v poradenskom zariadení, po ktorom nasleduje stanovenie diagnózy. Uvedený diagnostický postup, pri ktorom odborníci vymedzia diagnózu špecifické (vývinové) poruchy učenia na základe dlhodobej intenzívnej práce s dieťaťom v školskom a domácom prostredí, je označovaný v odbornej literatúre ako reakcia na intervenciu (RTI – reaction to intervention) (Mertin et al., 2013, s. 162).

Diagnózu špecifických (vývinových) porúch učenia môžeme stanoviť analýzou školských výkonov žiaka v čítaní, písaní a počítaní. Významnou pomocou sú špeciálne skúšky a testy, ktoré hodnotia výkon žiaka v jednotlivých perцепčných oblastiach.

Hodnotenie výkonu v čítaní – z diagnostického hľadiska môžeme hodnotiť rýchlosť čítania, porozumenie čítanému textu, analyzovať chyby, ktoré robí dieťa pri čítaní a sledovať ako sa dieťa správa pri čítaní (Pokorná, 2001, s. 199).

V centrách pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie sa používajú k posúdeniu rýchlosti čítania normované texty, vypracované Matějčkom a kol. (1987). Normy umožňujú zistiť úroveň čítania žiaka vzhľadom k tomu, aký výkon v čítaní sa vyžaduje v postupnom ročníku. Pokiaľ dieťa dosahuje v rýchlosti čítania priemer, ktorý sa očakáva u detí jeho postupného ročníka, je jeho výkon ohodnotený čítacím kvocientom, ktorý sa rovná 100 bodov. Nižší čítací kvocient označuje mieru deficitu v čítaní, vyšší kvocient nadpriemernú úroveň v schopnosti čítať. Čítací kvocient sa stanovuje z výkonu dieťaťa v čítaní za prvú minútu, t.j. spočítajú sa správne prečítané slová textu za uvedenú dobu. Dieťa však pokračuje v čítaní po dobu troch minút a výkon v každej minúte sa zaznamenáva. Má to svoj význam, pretože môžu nastať tri možnosti. Dieťa prečíta i v ďalších minútach rovnaký počet slov, potom môžeme hovoriť, že dosiahlo určitého stupňa rýchlosti čítania. V druhom prípade výkon dieťaťa v ďalších minútach klesá, čo znamená, že čítanie je pre dieťa náročná a vyčerpávajúca činnosť. Poslednou možnosťou je situácia, kedy v posledných minútach dieťa číta plynulo a dosahuje menej chýb. Je na pedagógovi alebo psychológovi, aby uvedené rozdiely

vnímal a analyzoval. Diagnostika špecifických porúch učenia sa musí uberať cestou kvantitatívnej i kvalitatívnej analýzy (Pokorná, 2001, s. 200 – s. 201).

Chyby pri čítaní a ich analýza predstavuje sledovanie chýb, ktoré dieťa pri čítaní sprevádzajú. Zámena čítaných písmen môže byť spôsobená nedostatočnou zrakovou percepciou tvarov alebo intermodálnym kódovaním. Je dôležité sledovať, ktoré písmená pri čítaní dieťa zamieňa a v akom sú grafickom vzťahu. Skomolenie slov, vynechávanie jednotlivých písmen alebo slabík môže mať rôzne príčiny. Buď je nedostatočne rozvinutá zrková alebo sluchová percepcia, resp. dieťa nie je schopné sledovať postup sekvencie písmen, nedodrží smer zľava doprava. Pokiaľ vypracujeme takúto analýzu chýb prečítaného textu, dostaneme základné informácie o čitateľských problémoch dieťaťa. Náročnosť čítania sa prejavuje postupne so zvyšujúcim sa počtom chýb, ktoré upozorňujú na únavu dieťaťa (Pokorná, 2001, s. 201 – s. 203).

Porozumenie čítaného textu predstavuje mieru osvojenia obsahu prečítaného textu. Pokiaľ dieťa nestíha vnímať obsah textu, ktorý číta, je pre neho čítanie námahou činnosťou, ktorá mu neprináša uspokojenie. Deti, ktoré dlho zotrvávajú na formálnom nácviku čítania, nie sú nadšenými čitateľmi. Keď dieťa nepresne odpovedá na vopred pripravené a premyslené otázky, alebo si nevie spomenúť, navrhujeme mu, aby prerozprávalo obsah vlastnými slovami. Pri zostavení otázok na porozumenie čítaného textu je nevyhnutné, aby boli jasné, jednoduché a zamerané na prečítaný úryvok. Nesprávne kladené otázky sú tie, na ktoré dieťa odpovedá „áno“ alebo „nie“. Otázka nesmie obsahovať odpoveď (Pokorná, 2001, s. 203 – s. 206).

Správanie sa dieťaťa pri čítaní tvoria prejavy správania, ktoré vypovedajú o náročnosti úlohy čítania. Sledujeme, či je dieťa pri čítaní uvoľnené, alebo v tenzii, čo sa prejavuje v držaní tela a v nepravidelnom dýchaní. Náročnosť čítania sa môže prejavovať i nepokojom v správaní dieťaťa, napríklad neúmyselným potrhávaním ramena, kolísaním nôh a pod. Nezanedbateľné sú prejavy dieťaťa, ktorým si uľahčuje vlastné čítanie (napr. dieťa si zakrýva prstom prečítané písmená, alebo si ukazuje písmeno, ktoré číta a pod.) (Pokorná, 2001, s. 206 – 207).

Hodnotenie písomných prác – písomné práce sú cenným diagnostickým zdrojom informácií o špecifických poruchách učenia. Môžeme hodnotiť analýzu chýb v písomnom prejave dieťaťa, ktorá predstavuje sledovanie uvedených problémov, napr. skomolenie slov, nedodržanie diakritických znamienok, nerozlišovanie mäkkých slabík od tvrdých slabík, nedodržanie gramatických pravidiel pri písaní a pod. (Pokorná, 2001, s. 211).

Vyšetrenie sluchového rozlíšenia reči, zrakovej percepcie tvarov, laterality, vnímania priestorovej orientácie, časovej postupnosti a pamäti je v kompetencii odborných zamestnancov školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie.

V prípade, že pedagogickí zamestnanci školy zistia nedostatky žiaka v čítaní, písomnom prejave alebo počítaní (hodnotenie výkonu v čítaní a hodnotenie písomných prác) požiadajú o spoluprácu výchovného poradcu školy, ktorí nadviaže spoluprácu so zákonnými zástupcami žiaka a odbornými zamestnancami poradenského zariadenia.

Aktivita 4 – Výchova a vzdelávanie žiakov s VPU

Výchovno-vzdelávací proces žiakov s VPU je realizovaný v súlade so školským zákonom, školským vzdelávacím programom a IVVP na príslušný školský rok. Výchovný poradca v súčinnosti s odbornými zamestnancami školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie vymedzí ciele školskej integrácie žiakov s VPU, optimálne podmienky pre zabezpečenie výchovy a vzdelávania žiakov s VPU a odporúčania pre pedagogických zamestnancov školy.

Ciele školskej integrácie žiakov s VPU: a) znížiť vplyv písomného prejavu na učenie a overovanie vedomostí, b) rozvíjať techniky čítania, písomnú komunikáciu, techniky ústneho vyjadrovania a rozširovania slovnej zásoby, c) aplikovať teoreticky zvládnuté gramatické pravidlá zo slovenského jazyka v praktickej rovine, d) vytvárať podmienky pre úspešné začlenenie žiaka do kolektívu, e) vytvárať podmienky pre úspešné ukončenie štúdia žiaka v strednej škole.

Optimálne podmienky pre zabezpečenie výchovy a vzdelávania žiakov s VPU: a) zvoliť vhodné metódy a formy vyučovania a hodnotenia výsledkov žiaka, b) využívať kompenzačné pomôcky na vyučovaní – napr. notebook (k dispozícii u výchovného poradcu školy) využívať vo vyučovacích predmetoch – slovenský jazyk a literatúra, cudzie jazyky, c) rozvíjať spoluprácu učiteľov a triedneho učiteľa s rodičmi, resp. zákonnými zástupcami žiaka, odbornými zamestnancami školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie a ďalšími odborníkmi, d) aktívne pôsobiť na žiaka, spolužiakov a rodičov, resp. zákonných zástupcov žiaka.

Všeobecné odporúčania pre pedagogických zamestnancov školy:

- a) rešpektovať psychický a fyzický zdravotný stav žiaka, druh a závažnosť poruchy, ktorá má vplyv na úroveň a výsledky práce žiaka v príslušnom vyučovacom predmete;
- b) posudzovať učebné výsledky žiaka objektívne a primerane náročne, pričom prihliadať na jeho vynaložené úsilie, svedomitosť, záujmy a na predpoklady jeho ďalšieho vzdelávania alebo uplatnenia v pracovnom procese;
- c) klásť dôraz na individuálne schopnosti žiaka, ktoré sú základom jeho pracovnej a sociálnej integrácie;
- d) informovať žiaka, zákonného zástupcu a triedneho učiteľa o spôsobe a možnostiach hodnotenia a klasifikácie žiaka v príslušnom vyučovacom predmete;
- e) posudzovať vedomostí žiaka nielen v porovnaní so spolužiakmi, ale najmä v porovnaní s predchádzajúcimi výkonmi žiaka;
- f) podporovať sebarealizáciu, sebauvedomovanie a sebadôveru žiaka;
- g) klásť primerané požiadavky na žiaka, neakceptovať neopodstatnené úľavy v práci, neoslobodzovať žiaka od činností, ktoré môže vládnuť s pomocou pedagóga alebo spolužiakov;
- h) poskytovať pomoc pri rozvíjaní kľúčových kompetencií žiaka v oblasti celoživotného vzdelávania;
- i) tolerovať chyby v pravopise a pomalé tempo čítania žiaka vo všetkých vyučovacích predmetoch;
- j) poskytnúť žiakovi dlhší čas ako ostatným žiakom na vypracovanie testov, samostatných prác a pod. vo všetkých vyučovacích predmetoch;

- k) umožniť žiakovi prejavovať svoje vedomosti najmä ústnou formou, pri písomnom prejave sa zameriavať na hodnotenie obsahovej stránky;
- l) zmeniť pomer písaných prác k možnosti vyjadriť sa ústne, preferovať overovanie vedomostí ústnou formou;
- m) vytvárať primeranú rovnováhu medzi prácou na počítači a požiadavkami na písomný prejav žiaka;
- n) poskytovať dostatok času na prepisovanie textov a písanie poznámok;
- o) podľa potreby poskytovať materiály na domácu prípravu žiaka;
- p) uplatňovať individuálny prístup pri vzdelávaní žiaka vo vyučovacích predmetoch, v ktorých nie je realizovaná školská integrácia.

Odporúčania pre vyučovací proces slovenského jazyka a literatúry:

- a) zamerať sa na zvládnutie základného učiva podľa obsahu školského vzdelávacieho programu;
- b) využívať netradičné formy diktátov (napr. diktát s prípravou, menší rozsah textu, dopĺňovanie spoluhlások a samohlások) a ústne overovanie vedomostí z gramatiky;
- c) využívať slovné hodnotenie, bodové alebo percentuálne hodnotenie diktátov, resp. hodnotenie počtom chýb s možnosťou kontrolovaného procesu;
- d) nezapočítavať do celkového hodnotenia písomného prejavu žiaka špecifické chyby (vynechávanie diakritiky, zámena poradia písmen v slove, nedopísanie koncoviek alebo vypúšťanie celých slov z viet, problémy v mäkkení, neschopnosť správne používať vzory podstatných mien a prídavných mien a pod.);
- e) diktovať rozsahovo kratšie celky a využívať diktáty vo forme dopĺňovačiek so zameraním na zvolený gramatický jav;
- f) akceptovať zníženú kvalitu písomného prejavu žiaka a nezahrňat' ho do celkového hodnotenia výsledkov výchovno-vzdelávacej činnosti;
- g) nenaliehať na tvorbu dlhých písomných poznámok alebo prepisovanie dlhých textov;
- h) poskytovať žiakovi viac času na riešenie písomných úloh, poznámok a prepisov textov z učebnice a tabule;
- i) nevyžadovať dlhé odpovede pri písomnom overovaní vedomostí, voliť formu dopĺňovania slov do textu a formu didaktických testov;
- j) využívať stratégiu práce s textom, poskytovať čiastočne vyplnené schémy, ktoré možno doplniť o gramatické detaily.

Odporúčania pre vyučovací proces cudzích jazykov:

- a) zamerať sa na zvládnutie základného učiva podľa obsahu školského vzdelávacieho programu;
- b) akceptovať zníženú kvalitu písomného prejavu žiaka a nezahrňat' ho do celkového hodnotenia výsledkov výchovno-vzdelávacej činnosti;
- c) preferovať ústny prejav a skúšanie, v písomnom prejave tolerovať slová napísané foneticky správne;
- d) rozvíjať komunikačné zručnosti žiaka;
- e) rozvíjať techniky čítania, ústneho vyjadrovania a rozširovania slovnej zásoby;
- f) nevyžadovať dlhé odpovede pri písomnom overovaní vedomostí, voliť formu dopĺňovania slov do textu;
- g) poskytovať žiakovi viac času na riešenie písomných úloh, poznámok a prepisov textov z učebnice a tabule;

- h) využívať stratégiu práce s textom, poskytovať čiastočne vyplnené schémy, ktoré možno doplniť o gramatické detaily.

J. Žaškovská (2012, s. 35 – s. 36) vymedzila kompenzačné a špeciálne pomôcky pre žiakov s VPU. V podmienkach strednej školy môžeme využiť:

- 1) technické pomôcky – diktafón (žiak ho môže používať po dohode s vyučujúcim pri vysvetľovaní nového učiva, v praxi sa osvedčilo, že zapnutie a vypnutie diktafónu na hodine realizuje pedagóg), magnetofón pri nahrávaní učiva pri domácej príprave, prenosný DVD prehrávač, kalkulačka, počítač/notebook, korekcia gramatiky v počítači;
- 2) didaktické pomôcky – pravidlá slovenského pravopisu, rôzne gramatické tabuľky (žiak ich môže mať k dispozícii počas vyučovacej hodiny), tabuľka malej a veľkej násobilky, číselná os, prehľad vzorcov, matematické, fyzikálne, chemické tabuľky, atlas, slovník, ilustrácie, kartičky so slabikami, názorné pomôcky;
- 3) upravené materiály – tlačené (kopírované) materiály na individuálnu prácu, predpísané texty na dopĺňanie, cvičenia na dopisovanie gramatických javov, diktát pripravený ako doplnovačka, učiteľom pripravené poznámky - nalepenie do zošita, odkopírované poznámky od spolužiakov, farebné podčiarkovanie, zvýrazňovanie kľúčových pojmov v texte, vypracovanie osnovy, vyjadrenie obsahu obrázkom, nákresy, rozdelenie učebného textu pri štúdiu na kratšie úseky, vypracovanie konspektu;
- 4) školské potreby – násadka na správne držanie písacieho náčinia, písacie potreby, ktoré nie sú príliš tenké na uchopenie, linajkové a štvorčekové zošity, podložky s pomocnými linajkami, záložka a pod.

Pre žiaka môžu byť ničujúce absurdné úľavy, ktoré vyzerajú ústretovo, no dieťa nezvládne rovnaké zručnosti ako ostatní žiaci (napr. žiak píše každú druhú vetu v diktáte, žiak nemôže dostať päťku za hodnotenie výkonu, každý výchovný a vzdelávací problém je ospravedlňovaný poruchou a pod.). Uvedenými postupmi dochádza k výraznému zníženiu výstupných vzdelávacích kompetencií u niektorých žiakov. Jedinú rozumnú možnosť predstavujú modifikácie, ktoré umožňujú žiakovi s diagnostikovanou poruchou, t.j. oslabením konkrétnych funkcií a zručností, osvojiť si potrebné vedomosti a zručnosti. Podmienky sú prispôbené tak, aby sa eliminoval negatívny vplyv poruchy (napr. žiak, ktorý nesprávne číta, nemusí čítať text pred triedou; dyskalkulik môže použiť kalkulačku pri riešení logických úloh; žiak, ktorý píše veľmi nečitateľne, môže písať slohovú prácu na počítači bez použitia korektora a pod.). Pre žiakov s poruchami učenia všeobecne platí, že ku dosiahnutiu rovnakého výsledku ako druhí žiaci, musia investovať niekoľkonásobne viac času a energie. Navyše je nevyhnutná pomerne rozsiahla spolupráca školy a rodičov. Vzhľadom k reálnym možnostiam školy a poradenského systému je významný podiel v nápravnej činnosti na rodičoch (Mertin et al., 2013, s. 163).

Pri hodnotení a klasifikácii žiakov s VPU je potrebné vychádzať zo záverov a odporúčaní školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie. Pri výchove a vzdelávaní žiakov s VPU je nevyhnutné rešpektovať obmedzenia, ktoré sú podmienené zdravotným znevýhodnením žiaka a uplatňovať požiadavky, ktoré má predpoklad splniť. Pri hodnotení a klasifikácii prospechu a správania, sa nehodnotia negatívne výkony žiaka, ktoré sú ovplyvnené jeho zdravotným stavom, ak z uvedenej príčiny nemá možnosť splniť alebo vykonať ich lepšie. Hodnotenie a klasifikácia žiakov so ŠVVP je realizovaná

v súlade s metodickým pokynom MŠVVaŠ SR č. 21/2011 na hodnotenie a klasifikáciu žiakov stredných škôl.

A. Štihová (2011, s. 6) vymedzila všeobecné zásady hodnotenia žiakov s VPU:

- a) pri hodnotení učebných výsledkov žiaka s VPU učiteľ rešpektuje jeho psychický a fyzický zdravotný stav, druh a závažnosť poruchy, ktorá má vplyv na úroveň a výsledky práce žiaka v príslušnom predmete;
- b) učiteľ posudzuje učebné výsledky žiaka s VPU objektívne a primerane náročne, pričom prihliada na jeho vynaložené úsilie, svedomitosť, záujmy a na predpoklady jeho ďalšieho vzdelávania alebo uplatnenia v pracovnom procese; pri hodnotení učebných výsledkov žiaka kladie dôraz na jeho individuálne schopnosti, ktoré sú základom jeho pracovnej a sociálnej integrácie;
- c) podrobnosti, podľa ktorých je potrebné postupovať pri hodnotení a klasifikácii žiaka s VPU poskytuje školské zariadenie výchovného poradenstva a prevencie, ktoré mu zabezpečuje odbornú starostlivosť;
- d) o spôsobe a možnostiach hodnotenia a klasifikácie žiaka s VPU informuje triedny učiteľ žiaka a zákonného zástupcu žiaka;
- e) pri hodnotení žiaka s VPU učiteľ taktne posudzuje jeho vedomosti nielen v porovnaní s ostatnými žiakmi, ale najmä v porovnaní s predchádzajúcimi výkonmi samotného žiaka.

Ak sa v priebehu školského roka prejaví, že výchovno-vzdelávacie výsledky žiaka s VPU, ktorého IVVP zahŕňa aj úpravu učebných osnov niektorého vyučovacieho predmetu, nie sú uspokojivé a žiak nespĺňa potrebné kritériá na jeho súhrnné hodnotenie lepším klasifikačným stupňom ako nedostatočný, je potrebné bezodkladne prehodnotiť a upraviť obsah, resp. formu jeho vzdelávania v súčinnosti so špeciálnym pedagógom alebo psychológom. Takýto žiak nemá dôvod opakovať ročník z vyučovacích predmetov, v ktorých majú na jeho neúspešnosť vplyv dôsledky jeho diagnózy.

Cieľom druhej fázy intervenčného programu „Musíme si pomáhať“ je vytvoriť podmienky pre monitorovanie výchovno-vzdelávacích výsledkov žiakov s VPU a optimálne personálne, organizačné a materiálne podmienky pre realizáciu školskej integrácie žiakov s VPU v strednej škole.

3.3 Kariérové poradenstvo

Tretia fáza intervenčného programu „Musíme si pomáhať“ je zameraná na aktivity kariérového poradenstva a úspešné ukončenie štúdia žiakov s VPU v strednej škole. Nezanedbateľné je ďalšie profesijné smerovanie žiakov a ich uplatnenie na trhu práce. Cieľom tretej fázy intervenčného programu je vytvoriť podmienky pre úspešné ukončenie štúdia žiakov s VPU v strednej škole.

Kariérové poradenstvo pre žiakov so ŠVVP je náročné na odborné kompetencie a osobnostné predpoklady výchovného poradcu (osobná zainteresovanosť, tolerancia, pochopenie a ochota). Úlohou výchovného poradcu strednej školy je informovať uchádzača o charaktere, rozsahu a obsahu štúdia, o možnostiach uplatnenia na trhu práce alebo štúdia na vysokých školách z hľadiska rozsahu schopností, záujmov, zručností a dosiahnutých vedomostí žiaka. Výchovný poradca musí byť schopný flexibilne prepojiť aktuálne informácie o svete práce s kompetenciami žiaka, byť

schopný pomôcť žiakovi v rozvoji jeho osobnostnej identity a primeraným spôsobom mu sprístupňovať informačné zdroje o povolaniach (Gandelová – Tholtová, 2007, s. 142).

Aktivita 5 – Kariérové poradenstvo pre žiakov s VPU

Kariérové poradenstvo pre žiakov s VPU vymedzuje: a) poznanie druhu a stupňa postihnutia, narušenia alebo znevýhodnenia žiaka, b) poznanie aktuálneho zdravotného stavu žiaka a jeho konkrétnych fyzických predpokladov, c) poznanie dopadu postihnutia, narušenia alebo znevýhodnenia na psychiku žiaka, d) informácie o prognóze jeho vývinu alebo stavu, e) poznanie všeobecných a profesijných záujmov a predstáv žiaka, f) prehľad o psychických predpokladoch žiaka pre výkon povolania alebo štúdia na vysokej škole, g) poznanie dosiahnutej úrovne školských vedomostí a zručností žiaka, h) poznanie dosiahnutej úrovne sociálnych zručností a kompetencií žiaka, i) poznanie kontraindikácií, ktoré môžu byť dôvodom pre nevhodnosť niektorého povolania pre žiaka, j) poznanie perspektív uplatnenia sa žiaka na trhu práce, v súvislosti s aktuálnymi potrebami trhu práce.

Komplexné informácie o žiakoch s VPU získava výchovný poradca z aktualizovaných odborných vyšetrení žiakov, spoluprácou so žiakom a jeho zákonnými zástupcami, triednym učiteľom, zamestnancami školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie a spoluprácou s úradom práce, sociálnych vecí a rodiny. Kariérové poradenstvo pre žiakov s VPU je realizované na Obchodnej akadémii v Žiline počas celého štúdia na strednej škole a upresňuje sa testovaním profesijnej orientácie, ktorú realizujú odborní zamestnanci centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v 4. ročníku štúdia. Súčasťou aktivít kariérového poradenstva je príprava žiakov s VPU na úspešné ukončenie štúdia v strednej škole.

Žiak 4. ročníka s VPU písomne oznámi do 30. septembra kalendárneho roka triednemu učiteľovi vyučovacie predmety, ktoré si vybral na maturitnú skúšku a spôsob vykonania maturitnej skúšky. Žiak so ŠVVP, ktoré mu neumožňujú vykonať maturitnú skúšku štandardným spôsobom, koná maturitnú skúšku spôsobom podľa školského zákona a vyhlášky MŠ SR č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách v znení neskorších predpisov. Žiak s VPU môže vykonať maturitnú skúšku len z ústnej formy internej časti maturitnej skúšky z predmetov – cudzie jazyky.

Úpravy maturitnej skúšky sa vzťahujú na jednotlivé časti maturitnej skúšky, cieľové požiadavky jednotlivých maturitných predmetov, externé testy, písomné práce a maturitné zadania. Úpravy pre žiakov s VPU sa týkajú uvedených oblastí: a) predĺžený časový limit pri riešení úloh testu a pri ústnej odpovedi, b) úpravy alebo nahradenie niektorých úloh, c) rôzne grafické úpravy a formáty zadaní s použitím rôznych veľkostí písma, s použitím zmenenej štruktúry textu, využitím inej možnosti záznamu odpovede a počúvania vstupného textu, d) využitie kompenzačných a špeciálnych pomôcok.

Úpravy maturitnej skúšky pre žiakov s jednotlivými druhmi postihnutí upravuje vyhláška MŠ SR č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách v znení neskorších predpisov.

ZÁVER

Odborné poradenstvo predstavuje pôsobenie poradcu na klienta, pri ktorom poradca využíva vo vzťahu ku klientovej požiadavke poznatky dané odbornosťou, zoznamuje s nimi klienta a v spolupráci s ním ich uplatňuje tak, aby zvýšili klientovu poznávaciu a citovú schopnosť orientovať sa vo vlastnej situácii a v súlade s klientovými silami a vonkajšími podmienkami ju čo najlepšie riešiť (Baštecká, 2003, s. 343).

Osvedčená pedagogická skúsenosť je zameraná na objasnenie úlohy výchovného poradcu pri realizácii školskej integrácie žiakov s VPU v strednej škole. Počas pedagogickej praxe som overil autorský intervenčný program „Musíme si pomáhať“, ktorého odporúčania a aktivity môžu pomôcť výchovným poradcem a riadiacim zamestnancom pri realizácii školskej integrácie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Úloha výchovného poradcu pri realizácii školskej integrácie žiakov s VPU v strednej škole je nezastupiteľná. Opakované neúspechy u žiakov s vývinovými poruchami učenia v školskom prostredí môžu u dospievajúcich a dospelých mladých ľudí viesť k poruchám správania a ku sociálnej maladaptácii. Úlohou výchovného poradcu je eliminovať nežiaduce prejavy správania sa u žiakov so ŠVVP a vytvoriť optimálne podmienky pre úspešnú inklúziu v strednej škole.

Pre zabezpečenie výchovy a vzdelávania žiakov s VPU v strednej škole možno vymedziť uvedené optimálne podmienky: a) informovať pedagogických zamestnancov o možnostiach a prekážkach vo vzdelávaní žiakov s vývinovými poruchami učenia, o ich individuálnych predpokladoch a potrebách, b) voliť primerané vyučovacie metódy a organizačné formy vyučovania a hodnotenia výchovno-vzdelávacích výsledkov žiakov, c) využívať kompenzačné pomôcky vo výchovno-vzdelávacom procese a pri domácej príprave na vyučovanie, d) oboznámiť pedagogických zamestnancov s diagnózou a prognózou žiakov s vývinovými poruchami učenia, e) zabezpečiť spoluprácu pedagogických zamestnancov a výchovného poradcu so zákonnými zástupcami žiakov a zamestnancami školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie, prípadne ďalšími odborníkmi z praxe, f) aktívne pôsobiť na žiakov, spolužiakov, rodičov (zákonných zástupcov), g) vytvárať podmienky pre úspešné začlenenie žiakov s vývinovými poruchami učenia do triednych kolektívov, h) zabezpečiť primerané materiálno-technické vybavenie pre žiakov s vývinovými poruchami učenia.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. BAŠTECKÁ, B. 2003. Klinická psychologie v praxi. 1. vydanie. Portál s. r. o., Praha. 2003. ISBN: 80-7178-735-3
2. GAJDOŠOVÁ, E. – HERÉNYIOVÁ, G. 2002. Škola rozvíjania emocionálnej inteligencie žiakov. 1. vydanie. Príroda, Bratislava. 2002. ISBN: 80-07-01177-3
3. GANDELOVÁ, T. – THOLTOVÁ, J. 2007. Špecifiká kariérového poradenstva pre žiakov so ŠVVP. In: Efektívna prevencia pred nezamestnanosťou začína kariérovou výchovou a kariérovým poradenstvom v školách a školských zariadeniach. 1. vydanie. MPC, Bratislava, 2007.
4. KALHOUS, Z. – OBST, O. 2002. Školní didaktika. 1. vydanie. Portál s. r. o., Praha. 2002. ISBN: 80-7178-253-X
5. KARIKOVÁ, S. 2011. Psychické poruchy v detstve a dospievaní. 1. vydanie. EDIS, Žilina. 2011. ISBN: 978-80-554-0417-2
6. KRATOCHVÍLOVÁ, E. et al. 2007. Úvod do pedagogiky. 1. vydanie. PF Trnavskej univerzity, Trnava. 2007. ISBN: 978-80-8082-145-6
7. LEVČÍKOVÁ, M. et al. 2002. Výchova a vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v stredných školách. ŠPÚ, Bratislava. 2002. ISBN: 80-85756-72-2
8. MAJER, P. 2006. Výchovný poradca v školskom systéme pedagogicko-psychologického poradenstva. In: Job centrum a kariérne poradenstvo pre mladých na Orave. Občianske združenie Informačné centrum mladých Orava, Tvrdošín. 2006.
9. MERTIN, V. et al. 2013. Výchovné poradenství. 2. vydanie. Wolters Kluwer a. s., Praha. 2013. ISBN: 978-80-7478-356-2
10. POKORNÁ, V. 2001. Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování. 3. vydanie. Portál, s. r. o., Praha. 2001. ISBN: 80-7178-570-9
11. ŠTIHOVÁ, A. 2011. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov s vývinovými poruchami učenia (VPU) v strednej škole – doplnok k Vzdelávaciemu programu pre žiakov s VPU (ISCED 3). 1. vydanie. ŠPÚ, Bratislava. 2011.
12. VINCEJOVÁ, E. – JORČÍKOVÁ, O. 2006. Výchovný poradca v podmienkach školy. 1. vydanie. Metodicko-pedagogické centrum, Prešov. 2006. ISBN: 80-8045-415-9
13. Vyhláška MŠ SR š. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách v znení neskorších predpisov.
14. ZÁBORSKÁ, D. 2013. Školská integrácia žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP) a vzdelávanie žiakov so ŠVVP v špeciálnych triedach. 1. vydanie. ŠŠI, Bratislava. 2013.
15. ZÁBORSKÁ, D. – ŽAŠKOVSKÁ, J. 2013. Dokumentácia dieťaťa/ žiaka so ŠVVP v materskej, základnej a strednej škole. 1. vydanie. Dr. Josef Raabe Slovensko, s. r. o., Bratislava. 2013. ISBN: 978-80-8140-092-6
16. Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

17. Zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
18. ŽAŠKOVSKÁ, J. 2012. Kompenzačné a špeciálne učebné pomôcky pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. 1. vydanie. ŠŠI, Bratislava. 2012.